

MAAILMAA MUUTTAMASSA

-

TUTKIMUS ARKA PAIKKA-RYHMÄN MERKITYKSESTÄ NUOREN ELÄMÄÄN

No just toi on ollut parasta, että mä lähdän mun kodista.

Miia Maaninen, e33nsos

Opinnäytetyö

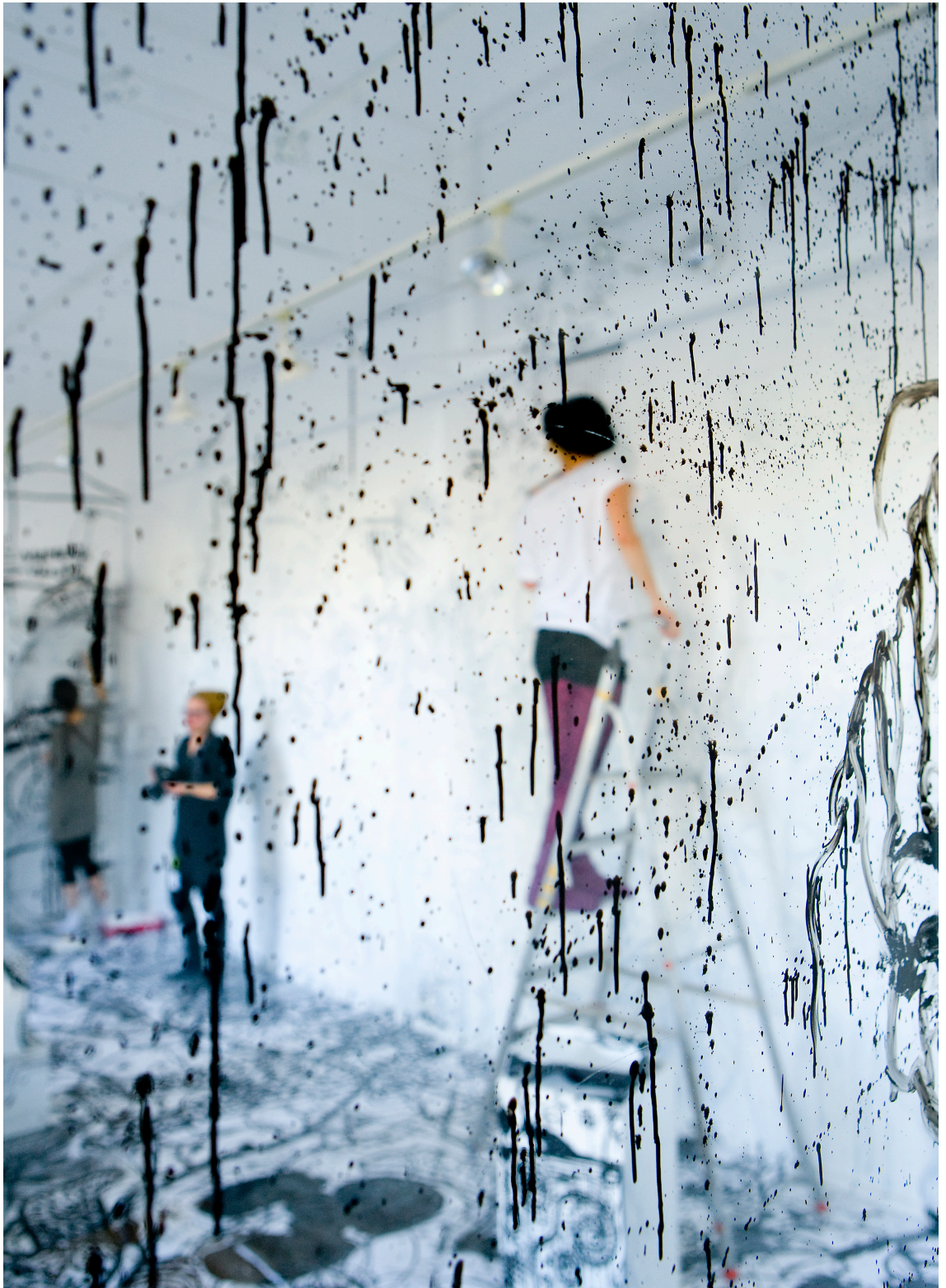
Kevät 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Pieksämäen toimipiste

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

Kuva: Pekka Mäkinen/ ANTIFESTIVAL 2014

TIIVISTELMÄ

Maaninen, Miia. Maailmaa muuttamassa - Tutkimus ARKA PAIKKA-ryhmän merkityksestä nuoren elämään. Pieksämäki, kevät 2016. 47 sivua, 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pieksämäen toimipiste. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyössäni tutkin Kuopiossa toimivan ARKA PAIKKA-ryhmän osallistujien kokemuksia toiminnan merkityksestä nuoren elämään. Nuorisoryhmä on kokoontunut kolmen vuoden ajan yhdessä Taiteilija (TaM) Emma Fältin kanssa yksinäisyyden ja syrjään jäämisen teemoja käsitellen piirtämällä sekä vapaamuotoisesti keskustellen.

Tavoitteenani oli löytää keskeisiä tekijöitä voimaantumisen ja osallisuuden kokemuksen teemoista. Ohjaajan työtettä olen tutkinut sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksestä katsottuna. Tavoitteenani oli antaa ääni ryhmätoimintaan osallistuneille nuorille ja tilaisuuden kertoa kokemuksistaan ryhmässä.

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen tapaustutkimus. Menetelmänä aineiston keruussa käytin teemahaastattelua. Tuloksista nousi esille ARKA PAIKKA-ryhmällä olleen lähes ainoastaan positiivisia vaikutuksia nuoren elämään. Ryhmän toiminta on lisännyt osallisuutta ja tuonut voimaantumisen kokemuksia. Tutkimuksessani selvisi, että kaikki haastateltavat ovat pitäneet piirtämistä ja keskustelemista ryhmässä voimaannuttavana kokemuksena. Tulokset osoittavat, että nuoret ovat olleet erittäin tyytyväisiä ohjaajan työskentelyotteeseen ja ohjaaja on pystynyt asettautumaan ryhmään nähden tasavertaisena osallistujana, mutta kuitenkin selkeänä suunnannäyttäjänä ja ohjaajana.

Jatkotutkimuksen aiheita voisivat olla taiteilijan kokemuksen kartoittaminen haastavissa sosiaalisin perustein koottujen ryhmien ohjaajana ja taiteen tekijänä.

Avainsanat: Nuoret, sosiokulttuurinen innostaminen, voimaantuminen, osallisuus, kriittinen pedagogiikka.

ABSTRACT

Miia Maaninen, "Changing the world"- Study about the experiences of ARKA PAIKKA ("tender spot") - group on young person's life. Pieksämäki, spring 2016. 47 pages, 1 attachment.

Diaconia University of Applied Sciences, Pieksämäki Campus. Degree Programme in Social Service: Bachelor of Social Services.

Language: Finnish

The aim of the study was to shortly describe the activities and experiences of the ARKA PAIKKA –group gathering in Kuopio Finland. The group has got together during three years to draw and have a non-formal discussion together and under the guidance of the artist (TaM) Emma Fält. The themes processed in the drawings and discussions have been loneliness and being sidelined.

In this thesis I studied the experiences of ARKA PAIKKA - group on the participants' life. My goal was to find central factors under the following themes: staying in the group, empowerment and experiencing involvement. I also studied the mentor's approach to work from the socio-cultural inspiring frame of reference. My goal was also to let the youngsters participating in the group activities to be heard and give them an opportunity to describe their drawing experiences.

The thesis is a qualitative case study. The method of collecting data is theme interviews. The results of the study show that the ARKA PAIKKA group had almost only a positive impact on the young person's life. Group activities have raised the experience of involvement and empowerment among the participants. The study also showed that all the interviewed persons consider drawing and discussing in a group as an experience giving the feeling of empowerment. The results show that the youngsters have been very happy with the mentor's approach to work. The mentor has managed to locate herself as an equal member of the group still being a clear course setter and "the boss".

I could not recognize a clear need for further research in the interview material. The study could be however developed for example by inspecting the artist's resources and

capability to deal as a mentor as well as a performing artist in a challenging group built out of social reasons. It would also be of importance to study further the connection between arts and wellbeing.

Key words: Youngsters, young people, socio-cultural inspiring, empowerment, experiencing involvement, involvement, critical pedagogy.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	8
2 ARKA-PAIKKA RYHMÄ	10
2.1 Ryhmän syntyvaihe	10
2.2 Aiheet ja teemat ryhmässä	11
2.3 Ryhmän tulevaisuuden näkymiä	12
3 SOSIOKULTTUURINEN INNOSTAMINEN	13
3.1 Innostaminen	13
3.2 Sosiokulttuurisen innostamisen historiaa	14
3.3 Sosiokulttuurisen innostamisen tunnuspiirteitä	15
3.4 Innostajan tuntomerkkejä	16
4 OSALLISUUS JA VOIMAANTUMINEN	17
4.1 Osallistumisesta osallisuuteen	17
4.2 Osallisuus	17
4.3 Voimaantuminen	18
5 TAITEEN SOVELTAVASTA KÄYTÖSTÄ	19
5.1 Taide, kulttuuri ja luova toiminta	19
5.2 Taiteesta ja hyvinvoinnista	20
6 TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT JA KRIITTINEN PEDAGOGIIKKA	22
6.1 Taidelähtöiset menetelmät	22
6.2 Kriittinen pedagogiikka	23
7 YHTEISÖTAIDE	24
8 PIIRTÄMINEN MENETELMÄNÄ	26
9 OHJAAJA EMMA FÄLT	28
10 OHJAAJAN ROOLISTA JA OMINAISUUKSISTA ARKA-PAIKKA RYHMÄSSÄ	29
11 TUTKIMUS	31
11.1 Tutkimuksen lähtökohta	31
11.2 Tutkimustehtävä	31
11.3 Tutkimuksen kohde	32
11.4 Kvalitatiivinen tutkimus	33

11.5 Teemahaastattelu	33
11.6 Tapaustutkimus.....	36
11.7 Aineiston analyysi ja tulkinta	37
11.8 Sisällönanalyysi	38
11.9 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	39
12 TUTKIMUSTULOKSET	40
12.1 Ryhmässä oleminen ja osallisuuden kokemus.....	40
12.2 Voimaantumisen.....	42
12.3 Ohjaajan rooli tutkimustuloksen mukaan	44
12.4 Piirtämisen merkitys ryhmässä.....	46
13 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSMAHDOLLISUUDET	48
13.1 Johtopäätökset.....	49
13.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet	50
14 POHDINTA	51
14.1 Opinnäytetyöprosessissa tutkimuksen pohjalta nousseita ajatuksia	51
14.2 Taide ja/tai sosiaalian toimintaympäristöt	53
14.3 Ammatillinen kasvu.....	54
LÄHTEET	56
LIITE 1 teemahaastattelun runko	60
LIITE 2 valokuvia ARKA PAIKKA –ryhmän piirtämistoiminnasta	63

1 JOHDANTO

Kulttuurirahasto on myöntänyt vuodelle 2015 hyvinvoinnin ja taiteen yhdistämiseen tarkoitettuihin hankkeisiin 600 000 euroa (Mäkinen 2015, 18). Taidetoimikuntiin eri puolella Suomea on perustettu hyvinvoinnin alueen läänintaiteilijoiden virkoja. Tutkimukseni kohteena olevaa ARKA PAIKKA-ryhmän kaltaista toimintaa tuetaan vahvasti taloudellisesti nimenomaan taiteen ja kulttuurin rahoituksena. Olen kiinnostunut kulttuurin, taiteen ja hyvinvoinnin yhdistämisestä monestakin eri syystä. Aihetta on tutkittu terveystieteen alalla enemmän, sosiaalisissa toimintaympäristöissä tutkimusta on tehty toistaiseksi vähemmän.

Taiteilijoiden keskuudessa aihe on voimakkaasti mielipiteitä herättävä ja siitä keskustellaan vilkkaasti sekä puolesta, että vastaan. Sosiaalialan ammattilaiset voivat taas kokea arkuutta ottaa taiteellisia menetelmiä käyttöönsä, jos ne eivät ole omiin mielenkiinnon kohteisiin aiemmin kuuluneet. Olen mielenkiintoisessa asemassa aiheeseen nähden, koska pystyn tarkastelemaan asiaa sekä kuvataiteilijan että sosionomin näkökulmasta.

Keväällä 2015 otin yhteyttä Pohjois-Savon Taidetoimikunnan valtakunnalliseen hyvinvoinnin ja taiteen läänintaiteilija Anniina Aunolaan. Kyselin häneltä mahdollista yhteistyötahoa tutkimukseni yhteistyökumppaniksi. Aunola ehdotti minulle muutamaa vaihtoehtoa yhteisötaideprojekteista Kuopiossa, jossa taidetta käytetään hyvinvoinnin lisäämisen menetelmänä esimerkiksi vanhus- ja nuorisotyössä. Aunola kertoi Emma Fältin projektista.

Kahden viime vuosikymmenen aikana on niin kansainvälisesti tarkasteltuna, kuin Suomessaakin, merkittävästi kasvanut se taiteen ammattilaisten joukko, joka yhteistyössä kasvatus-, opetus-, ja sosiaalitoimen ammattilaisten kanssa on lähtenyt etsimään yhteisiä tapoja ihmisten auttamiseen ja voimaantumiseen soveltavan taiteen keinoin. (Känkänen 2013, 77.) Voisi puhua jopa osallisuusbuumista tutkimuksen ja käytännön kentillä. Viime vuosina lasten ja nuorten asioiden edistäminen on saanut paljon tilaa myös hallitusohjelmissa ja poliittisen ohjauksen asiakirjoissa (Känkänen 2013, 72). Muuntuva ja laajentuva taiteen kenttä etsii uusia väyliä taiteen soveltamiselle, kuten yhteisötaiteen kehittyminen sinällään osoittaa. Sosiaalialan kenttä taas etsii uusia ajatuksia ja toiminta-

menetelmiä toimiakseen muuntuvien yhteisöjen ja yhteiskunnan maailmassa. (Väänänen 2007, 9.)

Tutkimuksia piirtämistoiminnan tai kuvataidetoiminnan vaikutuksesta nuoriin en löytänyt, kenties niitä ei ole vielä tehtykään? Tutkimuksellani on näin ollen uutuusarvoa. Tutkimukseni tavoitteena on ottaa selvää onko nuori kokenut ryhmän voimauttavana ja mitkä tekijät mahdollisesti ovat voimautumista edesauttaneet? Olen myös kiinnostunut ryhmään osallistumisen motiiveista sekä ohjaajan roolista ryhmässä ja ryhmäläisten kokemuksista siitä.

Tutkimukseni yhteenveto voi tuoda sosiaalialan ihmisille tietoa taiteen vaikuttavuudesta avoimessa ryhmätoiminnassa ja tapaustutkimukselle ominaisesti nimenomaan tässä ryhmässä. Parhaimmillaan teksti voi avata uusia mahdollisuuksia perustaa vastaavanlaisia ryhmiä laajemminkin ja antaa rohkeutta sosiaalialan ammattilaisille taiteellisten menetelmien käyttöön. Keskustelu sosiaalialan työntekijöiden ja taiteilijoiden välillä on tarpeellista.

Opinnäytetyöni teoreettisessa osiossa käsittelen sosiokulttuurista innostamista, osallisuutta, voimaantumista ja kriittistä pedagogiikkaa. Taiteen vaikutuksesta ihmisen hyvinvointiin osallisuuden ja voimaantumisen näkökulmasta on vielä vähän tutkimuksia, joten vahvaa tutkimusperustaa en työssäni voi käsitellä. Erinäisiä hanketutkimuksia esim. nuorison kokemasta osallisuudesta löytyy, mutta taiteen yhdistäminen tutkimukseen on vähäistä tieteen maailmassa. Kulttuurin ja taiteen merkityksen arviointia on vaikeuttanut muun muassa se, että ei ole olemassa kovin hyviä mittaamisen välineitä (Känkänen 2013, 75).

2 ARKA PAIKKA-RYHMÄ

2.1 Ryhmän syntyvaihe

Se, että me voidaan sanoa yhdessä, että me ollaan se arkapaikka, niin siinä tulee se yhteenkuuluvuuden tunne jo, semmoinen kaveriporukka ja lämminhenkinen porukka.

Tutkimukseni kohde ARKA PAIKKA -ryhmä on syntynyt vuonna 2011 nuorten tarpeesta kokoontua ja tehdä yhdessä. Etsivän nuorisotyön kautta toisensa löytänyt ryhmä on ollut ja on avoin kaikille kiinnostuneille (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 11.12.2015.) Kokoontumispaikkana ryhmän alkutaipaleella toimi Vinkkeli eli etsivän nuorisotyön tila Kuopiossa (Etsivä nuorisotyö i.a.).

Alkuvaiheessa ryhmän jäsenten lähtötilanteessa määritelmä ”syrjäytynyt” oli esillä, ei vähän he muutoin olisi etsivän nuorisotyön palvelun piiriin löytyneet. En kuitenkaan aio käyttää tekstissäni termiä ”syrjäytynyt”. Perustelen kantani sillä, ettei ihminen välttämättä itse koe olevansa erityisen syrjäytynyt vaikka voi olla syrjässä yhteiskunnan keskeisistä toiminnoista ja hänet on syrjäytyneeksi viranomaisen taholta luokiteltu. Al-lekirjoitan ajatuksen siitä, että valtiollista syrjäytymis- ja syrjäyttämispuhetta on syytä tarkastella kriittisesti tai jopa koko käsitteen kyseenalaistaminen on perusteltu. Aina kun vain mahdollista on hyvä välttää ”marginalisoitujen marginalisoimista”. (Ahola & Galli 2010, 132.)

Ryhmän nuoret olivat lähtökohtaisesti kiinnostuneita esitystaiteesta ja olivat olleet muun muassa mukana järjestämässä nuorisokulttuuriin keskittyvää Varjo-festivaalia 2011 Kuopiossa (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 11.12.2015).

Ajan myötä ryhmä sai uusia jäseniä ja siirtyi tapaamaan vaihtelevissa paikoissa erilais-ten askareiden äärellä, maaseudulla ja kaupungissa. Taiteilija Emma Fältin työskentely Arka Paikka –ryhmän kanssa on alkanut loppuvuodesta 2013 työpajatyöskentelyn muodossa. Ryhmä on keskittynyt yhdessä piirtämiseen sekä piirroksen tutkimiseen. ARKA PAIKKA- ryhmää ovat taloudellisesti tukeneet Itäinen tanssin aluekeskus ja Pohjois-Savon taidetoimikunta. (antifestival i.a.) Antifestival kutsui projektin osaksi festivaai-

liohjelmaa 2014 (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 25.3.2016). Erityisnuorista koostunut ARKA PAIKKA on yhdistänyt toisilleen tuntemattomia ja ennalta tuttuja nuoria, taideopiskelijoita sekä ammattitaiteilijoita. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 2014.)

Ryhmä on kokoontunut säännöllisen epäsäännöllisesti pari kertaa kuukaudessa, välillä aktiivisemmin ja välillä harvemmin. Piirtäminen on tapahtunut Fältin työhuoneella tai taiteilijan valitsemissa tiloissa. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 11.12.2015). Kokoontumiset ovat olleet aina virallisten toimintayksiköiden ulkopuolella; kodeissa ja studioympäristössä (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 25.3.2016). Yleensä iltapäivään tapahtuneet piirtämistuokiot ovat olleet avoimia kaikille halukkaille. Fältin tavoitteena on ollut myös saattaa yhteen nuoria taiteen ammattilaisia Pohjois-Savossa. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 2014.)

2.2 Aiheet ja teemat ryhmässä

Arka Paikka ryhmän projekti haluaa viestittää nuorten yksinäisyydestä ja siitä, miltä se tuntuu. (Viikkosavo i.a.)

Ryhmä on työstänyt tapaamisissaan erilaisia teemoja sekä keskustellen että piirtäen. Usein tehtävänannon jälkeen on piirtäminen tapahtunut puhumattomuuden tilassa ja ryhmän kesken keskustelulle on varattu aikaa piirtämisen loputtua. Ryhmässä on yhdessä pohdittu mm. yksinäisyyttä ja niin sanottua ”komeroelämää” eli kotiin eristäytymisen syitä ja seurauksia. Yhdessä on myös mietitty sitä miten toimintaan mukaan saataisiin nuoret, joiden liikkumista on rajoitettu esim. nuoriso-osastoilla tai he ovat piiloutuneet koteihinsa. Kevään 2015 tapaamisten pohjalta ryhmä toteutti pienen piirrosinstallaation kevään Mental Health Art week-tapahtumaan Kuopiossa. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 2014.)

ARKA PAIKKA -ryhmän alkuvaiheessa oli Fältin mukaan keskiössä yksinäisyyden teema. Ryhmä keskusteli yksinäisyydestä ja piirsi yksinäisyydestä. Myös syyt, miksi nuori jää kotiinsa eikä halua poistua kotoaan on tullut esiin luottamuksellisissa ryhmäkeskusteluissa. Yksinäisyys on näyttäytynyt hyvin negatiivisena ilmiönä ja hyvin moni-

ulotteisena ryhmäkeskusteluissa. Fält kertoo sen olevan hyvin mielenkiintoista kuinka yksinäisyydestä keskustellaan ja yksinäisyyttä piirretään yhdessä. Ryhmän jäsenet ovat kertoneet mitä yksinäisyys on ollut kenenkin elämässä aiemmin. Keskusteluiden tehtävänä onkin ollut osoittaa jokaiselle oikeus olla oma itsensä, kokea tai tuntea yksinäisyyttä omalla tavallaan ja puhua aiheesta omin sanoin, on ollut hyväksyttävää olla herkkä. Keskenäisyyden kestäminen omassa elämässä on myös noussut keskeiseksi aiheeksi keskusteluissa. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 16.2.2016.) Piirtäessä esiintuotu, abstrakti jälki yhdistyy toiseen jälkeen ja muodostuneet kuvat aukeavat ehkä myöhemmissä keskusteluissa uudella tavalla. Teemoja ryhmän tehtävissä on ollut muun muassa omien salaisuuksien, oman paikan pohtiminen, vaikean asennon, toisen kohtaamisen ja ihmisten välisten tilojen olemusta. Sitä mikä herättää nuoren ja aktivoi liikelle ja millä tavoin. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 25.3.2016.)

Taiteellinen toiminta voi toimia suojaavana, välittävänä tai vapauttavana välineenä tarttua mielessä liikkuviin asioihin. Symbolisen etäisyyden turvin saattaa tulla esille jotain, jolle ei aiemmin ole löytynyt sanoja, ja kokemus voi muodostua kertojalle merkitykselliseksi. Fyysinen tekeminen saattaa myös aktivoida muistia eri tavoin kuin puhuminen. (Känkänen 2013, 99.)

Nuori, jota aikuinen saattaa pitää syrjäytyneenä, ei välttämättä itse koe olevansa syrjäytynyt, jos hänellä on mielekästä tekemistä, vaikka hänellä ei olisikaan esimerkiksi koulutus- ja työpaikkaa. (Känkänen 2013, 28.) Olennaista on, miten hyvinvoiva yksilö todellisuudessa on ja miten merkitykselliseksi hän elämänsä tuntee. Jatkuva pyrkiminen paremmaksi, yhä enempään antaa harvoin ajan oloon sellaista mielen levollisuutta, jonka varassa oman elämän voisi tuntea riittäväksi ja hyväksi. (Sava 2007, 54.)

2.3 Ryhmän tulevaisuuden näkymiä

Keväällä 2016 ryhmä on tullut taipaleessaan siihen pisteeseen, että yksinäisyyden teeman käsittely on jollaintapaa jäänyt alun jälkeen taakse. Jokainen on ehkä päässyt siitä yli tai aihe on muuttanut muotoaan, mutta ryhmän toiminta ei nykyisellään liity enää mihinkään yhteen ja ainoaan teemaan.

Fält kertoo kuinka tämänhetkinen tilanne ryhmässä on sellainen, että ihmiset ovat päässeet omiin suuntiinsa, eivätkä tarvitse ryhmää enää niin paljon. He ovat löytäneet elämänsä jotain muuta; yhteisiä tapaamisia on jatkuvasti haastavampaa saada sovittua, kaikilla tuntuu olevan paljon jotain muuta menoa ja tekemistä ja tässä kohtaa se on vain positiivinen asia Fältin mielestä. Se, että ryhmään osallistuneet ihmiset löytävät omia polkujaan ja uskaltavat haastaa itsensä on ohjaajan unelma. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 16.2.2016.)

Sanotaan, että ihmisen kokemat vaikeudet, turhaumat ja stressitilat sekä niihin mahdollisesti liittyvät sairaudet voivat johtua monista syistä, mutta olennaista niille on ”huudon tarpeen tukahduttaminen” (Sava 2007, 110). Toivon, että oman äänensä kuuluviin saaminen on auttanut ryhmäläisiä myös tästä näkökulmasta katsottuna.

3 SOSIOKULTTUURINEN INNOSTAMINEN

3.1 Innostaminen

Sosiokulttuurisen innostamisen avulla tavoitellaan tietynlaista asenteiden ja ihmisten välisten suhteiden muutosta. Toiminta perustuu ei-ohjaaviin ja aktiivisiin pedagogisiin menetelmiin. (Kurki 2008, 25.) Sosiokulttuurisessa innostamisessa ihmiset itse osallistuvat todellisuuden tutkimiseen, tarpeiden määrittelyyn ja eräänlaisen tulevaisuuden utopian rakentamiseen (Kurki 2008, 153).

Sosiokulttuuriseen innostamiseen ei kuulu mitään erityisiä menetelmiä, vaan kaikki sellaiset menetelmät, jossa ihmiset saadaan vuorovaikutukseen toistensa kanssa käyvät tällaisiksi, miksei siis piirtäminen? (Kurki 2005, 346.) Sosiokulttuurisen innostamisen utooppisena tavoitteena on rakenteiden muuttaminen sosiaalisen toiminnan avulla (Kurki 2005, 350). Vahvimmin sosiokulttuurinen innostaminen onkin vallannut alaa mm. monenlaisissa taiteen kehittämisen projekteissa ja se sopii nuorisotyöhön erityisen hyvin (Kurki 2005, 351-352).

3.2 Sosiokulttuurisen innostamisen historiaa

Innostaminen on syntynyt käsitteenä ja toimintana toisen maailmansodan jälkeen Ranskassa (Kurki 2000, 11). Natsimiehityksen aikana demokraattinen yhteiskunta oli vaipunut ”masennukseen”. Jälleenrakentamisessa tarvittiin uudenlaisia sosiaalialan työvälineitä. Leena Kurjen mukaan ranskalaiset sosiaalityöntekijät ja pedagogiikan kehittäjät löysivät innostamisen elvyttämisen tekniikaksi lähinnä työväestön kouluttamiseen ja vapaa-ajan toimintaan keskittyneen *éducation populaire*-liikkeen kautta. Varsinaisena ammattina innostaminen kehittyi 1960-luvulla ja se levisi Espanjaan, Portugaliin ja latinalaiseen Amerikkaan. Myöhemmin 1990-luvulta lähtien innostamisen pedagogiikka on levinnyt myös Suomeen. (Väänänen 2007, 12-13.)

Sosiokulttuurisen innostamisen tarkkaa syntyhetkeä ei voi kuitenkaan määritellä, koska innostamista on tavallaan ollut aina. Sosiokulttuurinen innostaminen on aiheena monitasoinen ja laaja sekä paikoitellen jopa vaikeastikin hahmotettava. Innostaminen voidaan nähdä monisärmäisenä; eri aikoina ja eri alueilla tavoitteet ja toiminta ovat painottuneet eri tavalla. (Kurki 2000, 12, 20-21.) Myös ihmisten vapaa-ajan lisääntyminen on osaltaan vaikuttanut innostamisen syntymiseen. Vapaa-aika on saanut kasvatuksellisia ulottuvuuksia, sillä lisääntyvä vapaa-aika suo mahdollisuuden paitsi rentoutumiseen myös persoonalliseen kehittymiseen. Siksi vaaditaan jatkuvaa kasvatusta ja koulutusta, mikä voidaan nähdä jopa yhdeksi nyky-yhteiskunnan peruskysymyksiksi. (Kurki 2008, 13-14.)

Suomalainen yhteiskunta sodan jälkeen jälleenrakennuksen vuosien jälkeen kellui tyytyväisenä tyynessä vedessä, lämpimässä lintukodossa huolettomana. Tuloerot eivät olleet suuria, terveys- ja sosiaalihuolto samoin kuin koulutuspalvelut ovat olleet yhteiskunnan toimesta hyvin järjestetyt ja työllisyys on ollut hallinnassa. Tilanne kuitenkin muuttui 90-luvulla ja tuli taloudellinen lama, joka hyvin nopealla aikataululla sysäsi Suomen suureen syöksykierteeseen. Tämän jälkeen kuilu rikkaiden ja köyhien välillä on kasvanut, on tullut uusia ihmisiä jotka ovat tietystä suunnasta katsottuna syrjässä. Yhteistä kieltä ei näiden syrjään joutuneiden ihmisten kanssa ollut ja tähän kohtaan tuli sosiokulttuurinen innostaminen. Menetelmä, joka herättelee ihmisten tietoisuutta ja saa heitä liikkeelle. (Kurki 2005, 349.)

3.3 Sosiokulttuurisen innostamisen tunnuspiirteitä

Innostamisella on militantti, taisteleva luonne. Se on sosiaalisen vastarinnan liike, joka suuntautuu markkinataloutta ja keskiluokkaisuutta, passiivisuutta ja välinpitämättömyyttä, byrokratiaa, teknokratiaa, konfirmistisuutta ja yhteiskunnan yksiuolotteisuutta vastaan. Innostaminen on kasvatuksellista toimintaa. Se on ennen kaikkea osallistumista, elämistä ryhmässä, lähiössä, kaupungissa. Osallistumisen ymmärretään olevan lääke siihen sosiaaliseen patologiaan, joka ajassamme vallitsee. (Kurki 2008, 69.) Kaikkien määritelmien keskeinen ajatus on kuitenkin se, että innostaminen on tapa vahvistaa ihmisten herkistymisen ja itse toteutuksen prosessia. Se herättää ihmisten tietoisuutta, organisoi toimintaa ja saa ihmiset liikkeelle. Innostaminen suuntautuu sosiaalisen kommunikaation edistämiseen, ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen ja subjekti-subjekti -suhteen kehittämiseen. (Kurki 2008, 19.)

Innostaminen on kaikkien niiden toimenpiteiden yhdistelmä, jotka luovat sellaisia osallistumisen prosesseja, joissa ihmiset kasvavat aktiivisiksi toimijoiksi yhteisöissään (Kurki 2008, 20). Innostamisen perustana on filosofis-ideologinen syvä käsitys ihmisestä ja yhteiskunnasta, josta innostamisen osallistava metodologia ponnistaa (Kurki 2008, 27). Aidon innostamisen olemus on enemmän laadullinen kuin määrällinen. Innostamisessa onkin kyse laadullisesta toiminnasta, osallistumisesta, sitoutumisesta ja tietoisuuden heräämisestä. Innostamisella pyritään laadullisen muutoksen aikaansaamiseen. (Kurki 2008, 162.)

Varsinainen tietoinen ammatillinen innostaminen ei syntynyt pelkästään yhtenä uutena yhteisöjen kehittämiseen liittyvänä sosiaalisen työn tekniikkana, vaan se oli välttämätön vastaus yhteiskuntien tarpeisiin. Yhteiskunnat teollistuivat, ja se toi mukanaan työttömyyttä, vapaa-ajan lisääntyessä myös kulttuuriteollisuus pääsi kehittymään. Massamedioiden kehitys passivoi perinteistä osallistumista, mutta synnytti myös uusia sosiaalisen osallistumisen muotoja (Kurki 2008, 12-13.) Sosiokulttuurinen innostaminen on demokratian demokratisoimista. Yhteistyö ei ole sitä, että virkamiehet suunnittelevat ohjelmia ja projekteja keskenään ja esittävät ne valmiina ihmisille, vaan ihmiset itse osallistuvat omasta arjestaan ja tarpeistaan käsin kaikkeen toimintaan projektien suunnittelusta niiden arviointiin saakka. (Kurki 2005, 347.)

3.4 Innostajan tuntomerkkejä

Innostaminen perustuu ihmisten välisiin suhteisiin ja sen tavoitteena on vahvistaa yhteisön kulttuurisia arvoja. Ammatillisuuden keskeisiä piirteitä on, että innostajalla pitää olla globaaleja visioita, vastuullisuutta, itsekriittisyyden kykyä, tutkimuksellista ja luovaa henkeä sekä vakavuutta täyttää antamansa lupaukset ja tekemänsä sitoumukset. Luova henki lienee keskeisessä roolissa kuvaeltaessa sosiokulttuurista innostajaa. Innostajan on luotettava ryhmänsä jäsenten ominaisuuksiin ja kykyihin ratkaista itse omat ongelmansa kehittyä eteenpäin. Hänen on ymmärrettävä ihmissuhteiden merkitys ja luonne voidakseen luoda ryhmäsuhteita. Hänen tulee myös osata ratkaista konflikteja, kohdata ongelmia ja vähentää jännitteitä. Keskeisessä asemassa on, että innostajan täytyy myös osata johtaa johtamatta eli hänellä pitää olla riittävästi persoonallisuutta ja dynaamisuutta yllyttämiseen ja herättelyyn ilman määräilyä. (Kurki 2008, 81,83.)

Ilman herkistymistä ja motivoitumista ei aitoa osallistumista synny. Yksi ammatillisen innostajan perusvalmiuksista onkin kyky ihmisten herkistämiseen. Herkistyminen tarkoittaa puuduttavaa arkipäiväänsä elävien ihmisten herättelemistä, heidän tietoisuutensa koskettamista. Motivointi on taas astetta enemmän. Herätellään juuri tiettyjä intressejä eli saadaan ihmisten huomio kiinnittymään johonkin sellaiseen toimintaa, jonka he kokevat subjektiivisesti, oman elämänsä kannalta arvokkaaksi ja merkitykselliseksi. Pohjaksi herkistymiselle ja motivoitumiselle tarvitaan informaatiota todellisuudesta. (Kurki 2008, 133.) Innostaminen on ihmisten herkistämistä ja johdattamista yhteen. Se on sellaisten kokemusten aikaan saamista, että ihmiset niiden vahvistamina uskaltavat vähitellen ilmaista itseään persoonallisesti yhä paremmin. (Kurki 2005, 335.) Tehdessäni ensimmäistä haastattelua Fältin kanssa selvittäen hänen rooliaan, asemaansa ja ohjausotettaan ryhmässä, nousi hyvin selkeästi esiin sosiokulttuurisen innostamisen ja innostajan viitekehys.

*Et tavallaan ehkä mä koen olevani sellainen tekijä joka laukaisee muissa halun tehdä.
(Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 11.12.2015).*

Fält kertoo huomanneensa, että ryhmässä käytetyillä piirtämisen ja äänenkäytön tavoilla ihmisissä tapahtuu jotain aukeamista ja he yhdessä synnyttävät Fältin näkökulmasta ”rehellisiä” hetkiä, tosia tilanteita, joissa hierarkiat hajoavat. Sitä mistä elementeistä nämä ”rehelliset” hetket muodostuvat ei Fält ole vielä pystynyt jäljittämään tai nimeä-

mään ja hän on tästä ilmiöstä hyvin kiinnostunut. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 25.3.2016.)

4 OSALLISUUS JA VOIMAANTUMINEN

4.1 Osallistumisesta osallisuuteen

Osallistumisella tarkoitetaan mukanaoloa pääsääntöisesti muiden määrittelemässä tilanteessa. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi mukanaoloa erilaisissa sosiaalisissa aktiviteeteissa. (Pietilä 2007, 25.) Osallistuminen ei tarkoita kuitenkaan samaa kuin osallisuus. Vaikka ihminen osallistuu, hän ei välttämättä koe osallisuutta. Nämä kaksi asiaa on hyvä erottaa toisistaan. Pohdin nuorten kokemusta piirustustoimintaan osallistumisesta osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksen näkökulmista. Onko ryhmään kuulumisella, osallistumisella ja mahdollisilla osallisuuden kokemuksilla ollut vaikutuksia ryhmässä pysymiseen liittyvissä seikoissa? Mikä on motivoinut näitä ”syrjään” jääviä nuoria osallistumaan piirustusiltoihin ja -tapahtumiin?

Osallistuminen on sosiokulttuurisen innostamisenkin perusta. Osallistumisen prosesseja pyritään luomaan aluksi niin, että herätellään ihmisten aloitteellisuutta ja vastuullisuutta. Seuraavassa vaiheessa rohkaistaan ihmisiä liittymään eritavoin yhteen. Osallistumisen lopullinen tavoite on, että jokainen ihminen kykenisi vastuullisesti rakentamaan nykyisyytään ja tulevaisuuttaan sekä persoonallisesti että yhteisöllisesti. (Kurki 2005, 345.)

4.2 Osallisuus

Osallisuuden edistäminen on osa Suomen hallituksen ja Euroopan unionin tavoitteita, joissa se on nostettu yhdeksi keskeiseksi keinoksi köyhyyden torjumiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Osallisuutta edistämällä vähennetään myös eriarvoisuutta. (Thl i.a.)

Gretschelin määritelmän mukaan osallisuus on tunnetta. Tämä osallisuuden tunne paljastuu nuoren tunteista, tiedoista, tarinoista ja paikallisista diskursseista. Gretschel kuvaa osallisuuden tunnetta sanoilla voimaantuminen ja valtautuminen. Osallisuudella voidaankin tarkoittaa kuulumisen ja mukanaolon tunnetta. Ihminen kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään; työssä, koulussa ja harrastuksissa, osallistumassa ja vaikuttamassa. Perimmiltään ihminen on sosiaalinen olento, tällöin hän haluaa olla mukana, kuulua ja kokea osallisuutta. (Pietilä 2007, 26.) Sosiokulttuurinen innostaminen on erityisesti osallisuutta tukevaa (Pietilä 2007, 11).

Osallisuuden toteutumisen kannalta merkittävää roolia vetää ohjaaja, joka luo toiminnallaan mahdollisuuden nuorelle (Pietilä, 31). Yhteisölliset kokemukset ovat puolestaan omiaan vahvistamaan osallisuutta, dialogisuutta ja uudistamaan sosiaalisia suhteita. Parhaimmillaan taiteella elävöitetty yhteisöllinen toiminta voi taittaa yksinäisyyden kumppanuudeksi ja saattaa toisistaan tietämättömät tahot yhteen yhteisen tekemisen myötä. Yhteisestä tekemisestä syntyy ”meidän juttu”, yksilöllisistä ja jaetuista tarinoista tarjoutuu kollektiivinen muisti, jaettujen kokemusten tila. (Känkänen 2013, 78.)

Kulttuuriosallisuus lisää onnellisuuden kokemuksia ja elämän mielekkyyttä sekä vaikuttaa positiivisesti terveyteen ja pidentää elinikää tämänhetkisen tieteellisen tutkimuksen mukaan (Nummelin 2011, 12). Maalaisjärki ja kokemus myötäilevät tätä tutkimustulosta.

4.3 Voimaantuminen

Juha Siitosen voimaantumisteorian keskeiset kohdat ovat:

- 1) Voimaantuminen on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi; voimaa ei voi antaa toiselle
- 2) Voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi, jota jäsentävät päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot sekä näiden sisäiset suhteet.
- 3) Voimaantuminen vaikuttaa katalyytin tavoin sitoutumisprosessiin: vahva katalyytti johtaa vahvaan sitoutumiseen ja heikko katalyytti heikkoon sitoutumiseen.
- 4) Voimaantuminen on yhteydessä ihmisen hyvinvointiin.

5) Voimaantuneisuus ei ole pysyvä tila.

Voimaantumisesta voidaan siis puhua sisäisen voimantunteen rakentumisena, joka voidaan ymmärtää olevan keskeistä ihmisen hyvinvoinnin, jaksamisen, elämänhallinnan ja toimintakyvyn kannalta. Sisäinen voimantunne voidaan määritellä omia voimavaroja ja vastuullista luovuutta vapauttavaksi tunteeksi. Sisäisen voimantunteen saavuttamisessa vapautta ja itsenäisyyden kokemista on pidetty keskeisessä asemassa voimaantumisprosessissa. Siitosen (1999) mukaan puutteet yhdessäkin hänen määrittelemässään kategoriassa voivat heikentää tai jopa estää sisäisen voiman tunteen rakentumista tai ylläpitämistä. (Mattila 2008, 18.)

Voimaantumisen käsite on vaikeasti määriteltävä, mitä se on ja mistä ihminen tietää olevansa voimaantunut? Mattila kirjoittaa väitöskirjassaan hyvin lainaten kirkkoisä Augustinuksen sanoja voimaantumisesta: Ellei kukaan minulta kysy (mitä voimaantuminen on) tiedän, mutta jos tahtoisin selittää sille, joka kysyy, en tiedä. (Mattila 2008, 25).

5 TAITEEN SOVELTAVASTA KÄYTÖSTÄ

5.1 Taide, kulttuuri ja luova toiminta

Taide ja kulttuuri samaistetaan usein toisiinsa, vaikka ne ovat osin eri asioita. Pääsääntöisesti taiteella tarkoitetaan yksilön luovaa toimintaa yhteisössä, kun taas kulttuuri laajasti ajateltuna on sama asia kuin tuo yhteisö. Taiteen soveltava käyttö tarkoittaa taiteen käyttämistä hyväksi muilla aloilla ja myös muihin kuin taiteellisiin päämääriin. Taiteen soveltavasta käytöstä puhutaan esimerkiksi silloin, kun taidetta käytetään sosiaalialalla tavoitteena esimerkiksi ehkäistä nuorten syrjäytymistä. (Keski-Suomen Taidetoimikunta i.a.)

Yleisesti ottaen luovuus on ihmissuvun keino vastata eloonjäämiseen haasteisiin. Se ei siis ole ylellisyyttä tai poikkeamaa, vaan pikemminkin tapa selvitä elämästä. Siksi luovuutta ei tule irrottaa arkipäivän ongelmien ratkaisemisesta tai toiminnasta. (Sava 2007,

25.) Yhteiskunnallisesti merkityksellistä työtä korostavassa ajattelussa luovuus on historiallisessa mielessä sellaisten ajatusten, työvälineiden ja tunteiden tuottamista, jotka ovat yhteiskunnassa uusia sekä parantavat ja rikastavat elämää. (Sava 2007, 27.)

Jos taidelähtöisen toiminnan avulla onnistutaan harjaannuttamaan ilmaisutaitoja, ihmisen kommunikaatio itsen ja toisten kanssa paranee ja mahdollisuudet hyvinvoinnin kokemuksiin lisääntyvät (Känkänen 2013, 34). Kiinnostavassa toiminnassa ja mielekkääksi koetun tekemisen yhteydessä lisääntynyt keskittymiskyky ja pitkäjännitteisyys voivat siirtyä myös muihin toimintoihin (Känkänen 2013, 48). Taide eri muotoineen on yksi sosiokulttuurisen innostamisen keskeisimpiä menetelmiä, sillä innostamisen tehtävänä on luoda mahdollisuuksia juuri siihen, että ihmiset voivat osallistua monipuoliseen ilmaisulliseen toimintaan ja saavat luovasti ilmaista arvojaan ja ajatuksiaan. (Kurki 2008, 139.) Taiteen ja kulttuuritoiminnan on empiirisiin tutkimuksiin todettukin edistävän ihmisten terveyttä ja hyvinvointia. Taiteen ja kulttuurin yhteyttä hyvinvointiin on jo melko pitkään tuotu suomalaisessa hyvinvointipoliittisessa keskustelussa sosiaalisen ja taloudellisen ulottuvuuden rinnalle. (Känkänen 2013, 74.)

Taiteen hyvinvointivaikutuksena on ”Taide vaikuttaa!”- raportin mukaan toiminnan myötä syntyvä yhteisöllisyys ja verkostot, jotka auttavat hallitsemaan elämäämme paremmin (Keski-Suomen taidetoimikunta i.a.). Mainitaanpa taiteen lisäävän yksilöiden hyvinvointia, tuovan eheyttä, lisäävän osallisuutta ja luovan yhteisöllisyyttäkin. (Taiteen edistämiskeskus i.a.b..)

5.2 Taiteesta ja hyvinvoinnista

Nummelin on artikkelissaan esittänyt näkemyksen, jossa hän jakaa kulttuurin hyvinvointivaikutuksia käsittelevät tutkimukset keskeisen aihepiirinsä perusteella neljään eri luokkaan. Tutkimukseni asettuu tässä luokittelussa johonkin luokkien ”Kulttuuritoiminnan sosiaalisen luonteen ja yhteisöllisen luonteen” sekä ”Kulttuuritoiminnan vaikutuksia hyvinvoinnin ja elämänlaadun näkökulmasta” tutkivien tutkimusten välimaastoon. (Nummelin 2011, 2.)

Ilmiö, jossa taiteilijat lähtevät tekemään haastaviin terveydenhuollon- ja sosiaalialan toimintayksiköihin taidetta, on asia joka kiinnostaa minua sosiaalialan ammattilaisena. Kuka tästä toiminnasta hyötyy? Taiteilija vai asiakas? Vai molemmat? Kuinka asiakkaat kokevat tämänkaltaisen toiminnan? Millainen kokemus taiteen äärelle tuleminen voi parhaimmillaan tai pahimmillaan olla? Millaiset edellytykset taiteilijalla on lähtökohtaisesti kohdata mahdollisesti hyvinkin haastavassa elämäntilanteessa olevia asiakkaita?

Taiteen ja kulttuurin vaikutusta hyvinvointiin voi tarkastella kahdesta eri näkökulmasta. Taide- ja kulttuuritoiminta on itseisarvoista ja siitä nauttiminen jokaisen perusoikeus. Näin ollen taide ja kulttuuri kuuluvat jo itsessään osaksi jokaisen hyvinvointia. Hyvinvointia voidaan myös tietoisesti pyrkiä edistämään taiteen ja kulttuurin keinoin. Taidetta soveltaen voidaan esimerkiksi ehkäistä nuorten syrjäytymistä, vahvistaa osallisuutta sekä tarjota keinoja vaikeidenkin asioiden käsittelyyn. (Keski-Suomen Taidetoimikunta 2011.)

Kulttuurin hyvinvointivaikutusten tutkiminen, kriittinen havainnoiminen ja moniammatillinen yhteistyö vaatii aikaa ollakseen muutakin kuin korulauseita ja hienoja ensikoh- taamisia, jotka näyttävät mukavalta raporteissa, mutta joiden luonne on usein lyhytkestoinen (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 2014). Hallitusohjelmassa on maininta prosentitaiteen periaatteen laajentamisesta yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa *taiteen hyvinvointivaikutusten tukemiseksi* (Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a.). Aihetta tullaan varmasti käsittelemään julkisuudessa jatkossakin ja tutkimustoiminta aiheen ympärillä yleistyy varmasti myös.

6 TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT JA KRIITTINEN PEDAGOGIIKKA

6.1 Taidelähtöiset menetelmät

Jos omasta paikastaan maailmassa ei voi olla varma, myös sisäinen muukalaisuus kasvaa. (Känkänen 2013, 90).

Taiteen avulla voi tavoittaa niitä vuorovaikutuksen ja ymmärtämisen tapoja, joihin pelkästään tiedollisin lähestymistavoin saattaisi olla vaikeaa tai joskus jopa mahdotonta päästä (Känkänen 2013, 97). Taidelähtöisen työskentelyn yhtenä tarkoituksena voi olla Känkänen mukaan saattaa ihminen kosketukseen omien tunteidensa ja muistojensa kanssa ja sillä tavoin auttaa häntä lisäämään itsetuntemustaan. Sanotaan, että taide voi toimia kommunikaation ja vuorovaikutuksen vahvistajana etenkin niillä tunnealueilla, joissa kieli ei löydä luontevasti yhteyttä itsen tai muuhun maailmaan. (Känkänen 2013, 68.)

Taiteellisen itseilmaisun avulla voi avautua kunnioittavan kohtaamisen tila, joka tasoittaa tietä itsetunnon vahvistumisen ja uusien merkitysten löytämiseen. Taide voi tarjota nuoren kohtaamiseen uudenlaisen tavan, jossa yhdessä tekeminen on sallittua ja toivottavaa. Taiteen avulla voi päästä ajatusten ja sanojen taakse, tilaan, jossa voi tuottaa sen, mikä on tuloillaan. (Känkänen 2013, 69.)

Nuoret tarvitsevat kontrollista vapaata tilaa. Sen tilan tulisi olla vapaa aikuislähtöisistä toiveista ja tavoitteista, jotka pyrkivät määrittämään, miten nuoren tulisi olla suhteessa itseensä ja maailmaan. Joidenkin nuorten kohdalla toiminnallinen tai taiteelliseen itseilmaisuun perustuva työskentely saattaa olla jopa ainoa mahdollinen lähestymistapa tai keino ilmaisukyvyn elävöittämiseen tunnemuistoja herättävällä tavalla. (Känkänen 2013, 12.) Taiteellinen toiminta voi toimia suojaavana, välittävänä tai vapauttavana välineenä tarttua mielessä liikkuviin asioihin. Symbolisen etäisyyden turvin saattaa tulla esille jotain, jolle ei aiemmin ole löytynyt sanoja, ja kokemus voi muodostua kertojalle merkitykselliseksi. Fyysinen tekeminen eli esim. piirtäminen ”isosti” liikkuen saattaa myös aktivoida muistia eri tavoin kuin puhuminen. (Känkänen 2013, 99.)

Jos taidelähtöisen toiminnan avulla onnistutaan harjaannuttamaan ilmaisutaitoja, ihmisen kommunikaatio itsen ja toisten kanssa paranee ja mahdollisuudet hyvinvoinnin kokemuksiin lisääntyvät (Känkänen 2013, 34). Kiinnostavassa toiminnassa ja mielekkääksi koetun tekemisen yhteydessä lisääntynyt keskittymiskyky ja pitkäjännitteisyys voivat siirtyä myös muihin toimintoihin (Känkänen 2013, 48). Taideilmaisulla ei siis pyritä eroon elämän vaikeista kokemuksista ja muistoista, vaan toivotetaan ne tervetulleeksi yhteen tilaan sekä annetaan niiden tulla näkyviksi ja kuulluiksi (Känkänen 2013, 105).

6.2 Kriittinen pedagogiikka

Kriittinen pedagogiikka on Kurjen mukaan jopa salaperäinen käsite, joka johdattaa monienlaisten mietteiden äärelle. Kriittinen pedagogiikka on vapaa ja joustava ajattelun, keskustelun ja toiminnan orientaatioperusta, jolla on tietyt ominaispiirteensä. Se ei ole muuttumaton paradigmaattinen kehys tai filosofinen järjestelmä, vaan se yhdistää monia eri tieteenaloja jämeräksi tieteidenväliseksi keskustelukentäksi; juuri siinä sanotaan olevan sen erityinen voima. Pedagogiikka vapauttaa ihmisen, persoonan, tietoisuuden, jotta hän kykenee näkemään todellisen tilanteensa ja lähtemään liikkeelle. Tämän lisäksi se johdattaa sosiokulttuurisen innostamisen tavoin ihmiset yhteen, toimimaan yhdessä yhteisöjensä rakentamiseksi kohti inhimillisempää maailmaa. Kurki käyttäisikin kriittisestä pedagogiikasta mieluummin vapautuksen pedagogiikan käsitettä. (Kurki 2005, 335-336.) Mielestäni vapautuksen pedagogiikka nimenä on kuvaavampi kuin kriittinen, kriittinen nimenä lähtökohtaisesti lähestyy aihetta jonkintasoisen negaation kautta. Mielestäni tämän päivän vallalla olevaa pedagogiikkaa esimerkiksi ryhmänohjauksessa on syytä tarkastella kriittisesti, tähän kriittinen pedagogiikka tuo hyvän viitekehyksen.

Kriittisen pedagogiikan edistäjäksi on usein nimetty brasilialainen pedagogi Paulo Freire (1921-1997). Oppimisen on Freiren mukaan tarkoitus johtaa yhteisössä ja yhteiskunnassa toimintaan ja muutokseen. Oppimisen päämääränä ei ole oppiminen, vaan maailman muuttaminen paremmaksi elää. (Väänänen 2007, 13.)

Freireläisen ajattelun mukaan voi miettiä ketä varten taiteilija on yhteisössä? Roolit liittyvät usein valtaan ja valtasuhteisiin. Taiteessa nämä roolit voivat olla toiminnan esteitä.

Roolien purkaminen merkitsee yhteisön sisällä olevien valtasuhteiden purkamista inhimilliselle tasolle. Ihmiset voivat kohdata toisensa tasavertaisina. (Väänänen 2007, 13.)

Kasvatus on aina tietyistä olosuhteista ponnistavaa ja tiettyihin päämääriin suuntautuvaa toimintaa. Olosuhteet ja päämäärät on otettava kriittisen tarkastelun kohteiksi. Kantavana ajatuksena on, että nykyisen yhteiskunnan epädemokraattiset käytänteet voidaan ja pitää muuttaa. Ihanteena on ihmisten yhteistoiminnallaan saavuttama vapautuminen alistavista taloudellisista, poliittisista ja kulttuurisista rakenteista. (Kiilakoski, Tomperi & Vuorikoski 2005, 10.)

Vaikka kriittisessä kasvatusajattelussa ollaan kiinnostuneita yhteiskunnallisten prosessien vaikutuksesta yksilön kasvuun, ei tämä tarkoita, että kulloisenkin kasvatustilanteen päämäärät tai kriittisyyden mallit olisivat ennalta annettuja. Kriittinen kasvattaja ei voi toimia toisten ihmisten puolesta, vaan hänen tehtävänsä on toimia ihmisten kanssa, heidän innostajanaan. Kasvatuksen eettisenä ehtona on jokaisen ihmisen arvokkuuden, toimijuuden ja vastuun tunnistaminen. Kriittiseen pedagogiikkaan kuuluu luottamus ihmisten kykyyn saada itse aikaan muutoksia. (Kiilakoski jne 2005, 13.)

7 YHTEISÖTAIDE

Yhteisötaide sanatarkassa merkityksessään on ilmaisu, jota en varsinaisesti työssäni halua käyttää. Ehkä sisällöllisesti tutkimassani piirustustoiminnassa on kyse osin yhteisötaiteesta, osin jostain muusta. Termi on täysin määrittelemätön suomen kielessä; mitä yhteisötaide pitää sisällään? Kysymys siitä, millainen toiminta nimenomaan ei ole yhteisötaidetta niissä tapauksissa kun taidetta tehdään ryhmissä yhteisöllisesti, on kiinnostava ja ajankohtainen.

Otan termin kuitenkin ristiriitaisuuksista välittämättä esille sen vuoksi, että sosiaalialan ammattilaisille terminä yhteisötaide on tuttu. Kyse ARKA PAIKKA -ryhmän toiminnassa on laajasti ajateltuna yhteisötaiteesta. Yhteisö tekee taidetta yhdessä, se on yhteisötaidetta? Voiko taide välineenä antaa mahdollisuuden kehittää yhteisöä ja instituutiota

luovan toiminnan kautta? Täytyy samalla myös muistaa, ettei taidetta voi ja saa ainoastaan välineistää palvelemaan yhteisöjä, se ei ole taiteen ensisijainen tehtävä (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 6.4.2016).

Yhteisötaide syntyi Englannissa jo 1960-luvulla hippiliikkeen, rock-kulttuurin ja vasemmistolaisuuden vaikutuksesta (Väänänen 2001, 13). Esimerkiksi Englannissa on 90-luvulla toteutettu yhteisötaideprojekteja, joissa taide ja sosiaalialan työ ovat kohdanneet. Näissä projekteissa taiteilijat ja sosiaalialan työntekijät ovat toteuttaneet erilaisten yhteisöjen ihmisten elämänlaatua parantavia projekteja. (Väänänen 2007, 7.)

Suomessa yhteisöllisellä taidetoiminnalla on pitkät perinteet; kansalaisopistot, musiikkiopistot, lasten ja nuorten kuvataidekoulut, työväenyhdistykset ja nuorisoseurat ovat toimineet suomalaisen yhteisötaiteen edelläkävijöinä (Väänänen 2001, 17). Ehkä nimenomaan tästä johtuen Suomessa yhteisötaiteella on tänä päivänä hieman outo maine lähinnä taiteilijoiden keskuudessa; sitä pidetään helposti kivana näpertelynä sosiaalisten erityisryhmien kanssa” tai ”kulttuuria kaikelle kansalle”-tyyppisenä ilmiönä. Kulttuuri ja näpertely eivät ole taidetta vaikka hyvin voimaannuttavaa yhdessä tekemistä toiminta voi parhaimmillaan ollakin. Kivassa näpertelyssä sosiaalisten erityisryhmien kanssa ei sinällään ole mitään vikaa, mutta yhteisötaide on toki paljon muutakin. Sillä voi olla hyvin moniulotteisia positiivisia vaikutuksia sekä yksilö- että yhteisötasolla elämään ja yhteiskuntaan sekä yhteisöihin. Yhteisötaide voikin parhaimmillaan toimia ihmisten itsetunnon ja elämänlaadun parantajana (Väänänen 2001, 13). Yhteisötaiteen toiminnan ohjaajan, eli yleensä taiteilijan, olisi suotavaa omata syvä ymmärrys mahdollisista toiminnasta kumpuavista tunteista, ajatuksista ja reaktioista kohtaan.

Keskeinen kysymys yhteisötaidetta tehdessä lienee, voiko taide välineenä antaa mahdollisuuden kehittää yhteisöä ja sen instituutteja luovan toiminnan kautta (Väänänen 2001, 9)? Pyrkimys ja halu elämänlaadun parantamiseen voi olla keskeinen yhteisötaiteen motiiveissa. Se kuinka usein tähän pyrkimykseen päästään, tarvitsee omat tutkimuksensa. Työkalut hyvään yhteisötaiteelliseen ohjaamiseen ja kohtaamiseen ovat varmasti tervetulleita kuvataiteen ja kulttuurin kentällä.

8 PIIRTÄMINEN MENETELMÄNÄ

ARKA PAIKKA-ryhmän piirtämistä kuvatessa on hyvä ohjata ajatus keholliseen piirtämiseen, pois esittävydestä; elävään viivaan, joka on syntynyt ajatuksien ja tunteiden välissä affektiivisesti, olotilasta, pohdinnasta ja syntynyt hiljaisuudessa.

Piirtäminen voi olla tapa oppia keskittymistä ja tarkkaavaisuutta, sekä tarkastella omaa sisäistä muutosta. Fält on kiinnostunut siitä mitä ja miten piirtäminen tekona muuttaa tekijäänsä? Hänen tarkoituksenaan on havainnollistaa ARKA PAIKKA -ryhmälle piirtämisen ja taiteen voimaa käsitellä hankalia kysymyksiä. Ryhmässä tarkastellaan millaiselta elämä tuntuu ja miten tuntemuksiaan voisi ilmaista? Keskeistä ei ole taidon näyttäminen ja tekninen kehittyminen, vaan yhdessä tekeminen ja itsen sekä toisten tarkastelu yhdessä tekemisen kautta. Piirtäminen yhdessä on mahdollisuus syventyä tutkimaan kontaktia ja omaa suhdetta maailmaan. Piirtämisen kehollisuus ja suuri tila, jossa työskennellään ovat Fältin kokemuksen mukaan tärkeitä elementtejä työssä ja luonteva työväline nuorille. Jäljen jättämiseen on tarve ja kynnys tarttua siveltimeen ei ole ylittämättömän. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 2014 & 6.4.2016.)

Haluan tekstissäni avata tutkimaani piirtämisen tapaa lyhyesti tarkemmin. Kyse ei siis ole perinteisestä piirtämisestä; siitä että yritetään saada ruukusta ruukun näköinen tai että pyritään tallentamaan vuori juuri sellaisena kuin se esiintyy. Kyse on piirtämisestä, jonka lähtökohta on musta nestemäinen muste ja sivellin. Siveltimen lisäksi piirtimenä toimii piirtäjän oma liikkuva, toimiva keho. Kyse on liikelähtöisestä ja ympäröivää hetkeä kuuntelevasta piirtämisestä. Piirtämisen tarkoitus ei ole piirtää paperille tai seinään mitään esittävää tai tunnistettavaa, tosin sitä ei ole myöskään kielletty. Esittävää ja ei-esittävää piirtämistä yhdistää yksi tekijä; viiva. Mielestäni muuta yhteistä näillä tekniikoilla ei ole. Menetelmässä on kyse hyvin vapaasta, myös kritiikkivapaasta ilmaisusta.

Kyse piirtämistoiminnassa on taidelähtöisestä menetelmästä, ei terapiasta. Terapia perustuu hoidolliseen ja tavoitteelliseen suunnitelmaan, joka on yleensä säännöllistä ja pitkäaikaista. Toki taidelähtöinen toiminta voi tuottaa välillisiä, terapeuttisia vaikutuksia, vaikka ei varsinaisesti olisikaan kyse siitä. (Känkänen 2013, 33.) Kokemuksellisessa taidetoiminnassa taide eli piirtäminen on väline, jolla pohditaan tekijän tai tekijöiden

suhdetta elämään ja yhteisön ongelmiin. ARKA PAIKKA- ryhmässä taidetoiminta ja taiteellinen tulos ei ole itseisarvo, vaan väline ratkoa yhteiskunnallisia ja inhimillisiä ongelmia sekä yksilötasolla, että yhteisesti, ja luoda yhdessä uusia, piirrettyjä tiloja. Julkisesti piirroksia on esitetty taidekontekstissa. (Väänänen 2001, 35; Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 25.3.2016 & 6.4.2016.)

Ander-Egg korostaa, että olemme tässä maailmassa ollaksemme onnellisia. Globaalissa mielessä onnellisuus merkitsee sitä, että ihmisten on mahdollista toteuttaa omaa elämänprojektiaan; että heillä on jotakin, minkä vuoksi elää. Jokaisen ihmisen on saatava tuntee itsensä arvokkaaksi, ja hänen pitää nähdä tulevaisuuden perspektiivi. Juuri elämän ja ajattelun, luovuuden ja systematisaation, vuorovaikutus on perusta aidon innostamisen etenemiselle. (Kurki 2008, 164.)

Joidenkin nuorten kanssa toiminnallinen tai taiteelliseen itseilmaisuun perustuva työkentelytapa saattaa olla jopa ainoa mahdollinen lähestymistapa tai keino ilmaisukyvyyn elävöittämiseen tunnemuistoja herättävällä tavalla. (Känkänen 2013, 66).

Mielenkiintoista on myös se, millä tavoin taiteen avulla voi tuoda näkyväksi sellaisia sisäisiä kokemuksia, tunteita, ajatuksia, muistoja, jotka herkkävireisyydessään helposti peittyvät sosiaalisten paineiden ja kontrollin sekä arjen touhuamisen alle? (Sava 2007, 107.) Jos taide ei näyttäisi ja tekisi näkyväksi muuta kuin sen, minkä silmä muutenkin näkee, mihin taideteosta tarvittaisiin? (Sava 2007, 99). Jotakin maailmasta voi avautua taiteen tekijälle tai näkijälle, kokijalle taiteen kautta, näin uskotaan yleisesti. Piirtämisessä on kyse tapahtumasarjojen näyttämisestä, harjoittelun tuomisesta esille, läpinäkyvyydestä.

9 OHJAAJA EMMA FÄLT

Päyhteistyökumppaninani opinnäytetyössä toimii kuopiolainen Kuvataiteilija Emma Fält. Hän on koulutukseltaan Kuvataiteen Maisteri ja opiskellut Aalto yliopistossa Helsingissä (Emma Fält i.a.a.). Emma tutkii maailmaa piirroksen tekojen kautta. Hänelle piirros on jälki ja tapahtuma. Se on kuuntelun ja kontaktin väline, jonka avulla maailma ja kokemuksemme siitä avautuu yllättävillä tavoilla. (Emma Fält i.a.). Piirtäminen on Fältille tapa olla äänessä ilman ääntä, sen avulla on mahdollista tarkastella itsen ja maailman välisiä rajoja, olla dialogissa ja nähdä mikä vaikuttaa minuun ja toiseen. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 25.3.2016.)

Kuopiossa työskentelevä taiteilija Emma Fält tarkastelee työssään monipuolisesti piirtämistä tekona, kontaktin välineenä ja tapana tarkastella ihmisen kokemusmaailmaa. Hänelle tärkeää on yhdessä tekeminen ja toisten todellisuuteen eläytyminen. Näiden kautta tuntemattoman voi kohdata uudesta näkökulmasta. (Antifestival i.a.)

Fältin tavoitteena ARKA PAIKKA -projektissa on yhä edelleen nuorten aktivoiminen omien taiteellisten työskentelymenetelmien kehittämisen ohella. Fältin kiinnostuksen kohteena on myös tutkia taiteilijan mahdollisuutta tehdä taidetta niin, että sen soveltava käyttö ei tee siitä taiteena vähemmän kiinnostavaa. (Emman Fält, henkilökohtainen tiedonanto 2014.) Fältillä on syvä halu antaa ääni äänettömälle ja nuorelle mahdollisuuden kokea itsensä aktiivisena toimijana omassa elämässään. Piirtävä ihminen ei ole introvertti haaveilija, vaan intensiivisesti kontaktia hakeva ja toisen ihmetellen kohtaava subjekti, joka kykenee muodostamaan maailmasta omanlaisensa kuvan. Tuo kuva ei ole staattinen ja ennalta määritelty, vaan jatkuvasti muuttuva ja virtaava, maailmaa kiihkeästi havainnoiva. Piirtävä ihminen kykenee parhaimmillaan ymmärtämään paremmin tekoja ja niiden jättämiä jälkiä. Piirtäessä ja korostan, sen teon kautta, herkistyy tekijä maailmalle ja tulee esiin yhä uutena. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 2014.)

Pohdin sitä paljon, miksi meidän täytyy niin jyrkästi yrittää määritellä sitä, kenelle joku toiminta/ryhmä on tarkoitettu ja mitä se on? Se kysymys on problemaattinen, sillä minun on vaikeaa ajatella, että esimerkiksi tämä toiminta sopisi vain nuorille ja olisi tarkoitettu tietyn tyyppisille ihmisille, joilla on tietynlaisia "ongelmia". Minua kiinnostaa

myös, mitä muut taiteilijat tekevät tällä hetkellä näillä alueilla: Miten julkisen taiteen ja osallistavuuden kysymyksiä ratkotaan?. Koen että joku suunta on kohti sitä, että ei enää kategorisoi ryhmiä, vaan että kaikenlaiset toimijat voisivat tehdä yhdessä. Siihen suuntaan vien myös omaa toimintaani ryhmän kanssa. Tänä vuonna ikähaitari ryhmässä on yhä laajempi ja osallistujien taustat hyvin erilaiset. Mun mielestä meidän suuri pahoinvoinnin aiheuttaja on ihmisten lokerointi, diagnosointi ja nimeäminen erilaisten otsakkeiden alle. Meidän pitää ylittää niitä rajoja, jatkuvasti! Se on mielestäni yksi tärkeä osa innostamista! (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 25.2.2016.)

10 OHJAAJAN ROOLISTA JA OMINAISUUKSISTA ARKA PAIKKA-RYHMÄSSÄ

Jotenkin alusta asti mä ajattelin paljon sitä, että kuinka mä rupeen kertomaan näistä mun tekemisistä heille? Kuinka mä esittelen sen asian niin, etten mä johdattele niitä tekemään jotain mikä mua kiinnostaa, vaan että mä jotenkin antaisin niille mahdollisuuden osallistua tavalla, joka heitä kiinnostaa. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 11.12.2015).

Opinnäytetyön tekijän kannalta on ollut huomata keskeinen asia; Fältin periaatepäätös, jonka mukaan nuoren itse on osattava kantaa vastuu ryhmään osallistumisesta. Ensimmäinen kokoontuminen vuonna 2013 piirtämistyöpajassa Fältin ja ARKA PAIKKA-ryhmän kanssa oli Nerohvirralla, mihin on Kuopiosta 80 kilometriä matkaa. Nuorten piti itse ottaa vastuu siitä, että he pääsivät paikalle. Yhden piti olla autokuskina, auto piti lainata jostain ja jonkun piti organisoida kimppakyyti kokonaisuudessaan. Neljä ihmistä pääsi ensimmäiseen työpajaan ja se oli Fältin mukaan ”hyvä veto se”. Se oli nuorille iso juttu, että he teki sen itse ja siitä tuli hauska viikonloppu. Ja se oli Fältin tapa ohjaajana ottaa itseltään ”valta pois”. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 11.12.2015.) Keskeisenä ohjenuorana onkin hyvin usein nimenomaan nuorten kanssa toimivilla ihmisillä, että ohjaajan rooli on edistää aktiivista yhteistyötä, ei pönkittää omaa johtajuuttaan ryhmässä (Väänänen 2007, 41).

Ammattitaiteilijan on tärkeää osata sovittaa oma osaamisensa nuoren taitoihin, jolloin hän voi motivoida nuorta kehittämään taitojaan ja siirtämään oppimaansa vähitellen muuhun tekemiseen. Tämä voi näkyä esimerkiksi lisääntyneen keskittymiskyvyn ja pitkäjännitteisyyden muodossa. (Känkänen 2013, 81-82) Jos ajatellaan perinteisesti, niin ryhmä tarvitsee ohjaajan ja ohjaaja tarvitsee tietyn auktoriteettiaseman ollakseen uskottava. Fält on juuri vältellyt mielenkiintoisella tavalla tätä perinteistä ohjaaja-oppilas valta-asetelmaa pystyen silti määrätietoisesti ohjaamaan ryhmää ”eteenpäin”.

Innostajan näkökulmasta ryhmäänsä katsovan ohjaajan tärkein tehtävä on toimia oppaana ihmisten vaarallisilla matkoilla, elämän tiellä. Ennen kaikkea innostaja on välittäjä kahden välillä, hän on puhutorvi, opas, ohjaaja ja tien turvaaja. Hän saattaa ihmisiä yhteen, omaa taidon luoda suhteita, hän on toiminnan ja kommunikaation edistäjä sekä ihmisten usein erillään olevien arkipäivän maailmojen yhdistäjä ja dialogin johdattaja. Innostajan tulee olla älykäs, hänellä täytyy olla hyvää kaukokatseista energiaa, kyky tuottaa suhteita ja kommunikaatioita. Hänellä tulisi olla myös kaunopuheisuutta, kykyä toimia välittäjänä ihmisten välillä sekä kykyä neuvotella ja muuttaa tarvittaessa perspektiivejään. (Kurki 2008, 8.) Kyky reflektoida omaa rooliaan ohjaajana on tässä ryhmässä ollut Fältin vahva ominaisuus.

Työn kirjoittajana väitän, että Emman ohjaustavan keskeisessä asemassa on ollut ”sisällepäin” nuorten oma aktivoiminen ja vastuuttaminen ryhmän toiminnasta. Nuorista on tehty osallisia ja näkyviä, vaikutusvaltaisia toimijoita ryhmässä; he ovat tulleet kuulluksi ja nähdyiksi. Osallisuuden toteutumisen kannalta merkittävää roolia vetää ohjaaja, joka toiminnallaan luo mahdollisuuden nuorelle (Pietilä 2007, 31). Sosiokulttuurisessa innostamisessa johtajan on osattava johtaa johtamatta. (Kurki 2008, 83.) Sosiokulttuurinen innostaminen on luonteeltaan uudistava ja edistyksellinen sosiaalinen ammatti, jossa toiminta lähtee ihmisistä itsestään, ei työntekijöistä. Ammatti on aivan erityisesti humaani. (Kurki 2000, 81)

Kriittisessä pedagogiikassa puhutaan hetkistä, jotka ohjaajan on opittava näkemään ja tunnistamaan. Ohjaajan on tartuttava juuri näihin hetkiin, jolloin ihminen on saatavilla ja olemassa, ja tällöin on ihmiselle annettava varmuutta ja osoitettava kuinka merkityksellinen se hetki oikeasti onkaan. (Varto 2005, 213.)

11 TUTKIMUS

11.1 Tutkimuksen lähtökohta

Kiinnostuin ARKA PAIKKA- ryhmästä ohjaaja Fältin kertoessa toiminnan eri vaiheista ja omista henkilökohtaisista kokemuksistaan siinä. Alkuvaiheessa nuoret olivat olleet hieman eksyksissä elämässään ja moni heistä oli jumittanut kotonaan. Työskentelyn edetessä ryhmäläiset olivat löytäneet itselleen kiinnostuksen kohteita ja osin nousseet omille siivilleen, joka taas on aiheuttanut sen, että ryhmä on muuttunut osin nuorille ”tarpeettomaksi” ja tapaamiskerrat ovat vähentyneet huomattavasti. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 11.12.2015.) Minua kiinnosti kysymys siitä, oliko ARKA PAIKKA-ryhmässä toimimisella ollut vaikutuksia omien siipien kasvattamisen prosessissa? Myöhemmässä vaiheessa toki ymmärsin, ettei pelkästään tämän seikan tutkiminen ollut mahdollista; on vaikea päästä selville siitä mikä ihmisen elämässä on seuraustamistakin? Kulttuurin ja taiteen merkityksen arviointia vaikeuttaa muun muassa se, että ei ole olemassa kovin hyviä mittaamisen välineitä (Känkänen 2013, 75). Päädyin siis tutkimaan ryhmää voimaantumisen ja osallisuuden kokemusten näkökulmasta katsottuna.

ARKA PAIKKA-ryhmän toiminta on ollut pääosion Tanssin Itäisen Aluekeskuksen (ITAK) rahoittamaa. Sain tutkimusluvan työlleni ITAK:n vastaavalta tuottajalta Eeva Elorannalta sähköpostitse 18.1.2016. Valokuvaaja Pekka Mäkiseltä sain kirjallisen luvan 6.4.2016 käyttää hänen ottamiaan valokuvia osana opinnäytetyötäni. Opinnäytetyöni kuvaliitteessä esiintyvät henkilöt eivät ole osallistuneet tutkimukseeni eivätkä siis liity tutkimustulokseen millään tavoin.

11.2 Tutkimustehtävä

Opinnäytetyöni tehtävä on tuoda tietoa siitä, miten nuoret ovat ARKA PAIKKA -ryhmässä toimimisen kokeneet? Onko toiminta ollut voimauttavaa vai mukava harrastus ilman sen suurempaa merkitystä? Lisäksi selvitän mitkä ovat ne keskeiset syyt, mitkä ovat saaneet heidät pysymään ryhmän toiminnassa mukana? Minua kiinnostaa myös

millaisena he kokivat ryhmän eli yritän päästä ryhmässä syntyneiden mahdollisten osallisuuden kokemusten jäljille. Myös kokemus siitä, kuinka tärkeäksi haastateltavat kokivat muut ryhmäläiset itselleen on mielestäni tärkeä. Oliko ryhmä sekalainen joukko ihmisiä vai ystäväporukan tapaaminen? Halusin myös selvittää sen onko piirtäminen vai yhdessä oleminen ollut tärkeämpää nuorille eli kummanko he kokivat tärkeämmäksi ryhmässä pysymisen kannalta katsottuna? Tutkimuksessani on selvitetty myös sitä ovatko haastateltavat ennen ryhmään tulemistä olleet kiinnostuneita taiteellisesta tekemisestä? Ohjaajan roolista ARKA PAIKKA- ryhmässä olin kiinnostunut nimenomaan vallan käsitteen kautta; millaisena ohjaajana haastateltavat Fältin kokivat?

Kiinnostukseni kohteisiin kuului myös piirtämisessä itse menetelmään ja esimerkiksi mahdolliseen kritiikkiin tai kritiikittömyyteen liittyviin kommentteihin ja palautteeseen. Selvitän myös olisiko ryhmän kanssa kannattanut tai voinut tehdä jotain toisin haastateltavien mielestä? Tarkoitukseni ei opinnäytetyössä ole selvittää taiteen hyvinvointivaikutuksia yleensä vaan vain tutkia nimenomaan tämän tietyn ryhmän kolmen jäsenen kokemuksia ryhmässä piirtämisestä. En puutu myöskään työssäni taiteen määrittelyn tematiikkaan.

11.3 Tutkimuksen kohde

Tutkimukseni kohde on Kuopiossa toimiva Kuvataiteilija Emma Fältin (TaM) luotsaama ARKA PAIKKA- ryhmä.

Osallistuin lokakuussa 2015 Fältin työhuoneella olleeseen ”Piirretään - Let’s draw” työpajaan ja etsin mahdollisia haastateltavia tutkimukseeni. Sain henkilökohtaisesti viiden ihmisen puhelinnumerot ja laitoin kaikille heille haastattelupyynnön tekstiviestillä tammikuussa 2016. Kaksi aiemmin vapaaehtoiseksi ilmoittautunutta vastasi heti viestini ja yhteen otin yhteyttä lisäksi soittamalla. Tekstiviestiin vastaaminen voi olla haasteellista nuorille, joilla voimavarat ovat vähissä. En tavoittanut kahta yhteystietonsa antanutta nuorta ollenkaan.

Tekstissäni sekoittuvat sekä taiteilijan ajatukset ja näkökulmat, sekä vastavalmistuvan sosionomin arvomaailma, ovathan jalkani molemmissa laatikoissa. Inkeri Sava (1998)

kuvailee taiteeseen perustuvassa tutkimuksessa olevan kyse todellisuussuhteen tietoisesta laajennuksesta ja siitä, että taiteelliselle toiminnalle annetaan tietoa syventävä, vakavasti otettava merkitys. (Känkänen 2013, 96)

11.4 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistonkeruu ja käsittely kietoutuvat yhteen. Jo aineistonkeruuvaiheessa minulta vaadittiin analyysiin liittyvää osaamista. Tein alustavaa tulkintaa jo aineistoa kootessani. (Hakala 2015, 20.)

Laadullisessa tutkimuksessa on mahdollisuus lähteä liikkeelle mahdollisimman puhtaalta pöydältä ilman ennakko-olettamuksia tai määritelmiä. Olen pyrkinyt tutkimuksessani hypoteesittomuuteen; minulla ei ole ollut ennakkoon lukkoon lyötyjä olettamuksia sen enempää tutkimuskohteesta kuin lopputuloksestakaan. (Eskola & Suonranta 1998, 19.) Ihmisyyteen kuuluva ominaisuus on kuitenkin se, että olemme jokainen oman historiamme tuotteita ja tulkitsemme maailmaa omalla tavallamme joka tapauksessa, meillä ei ole kykyä objektiivisuuteen.

Yleisesti todetaan, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todistaa jo olemassa olevien väittämien paikkansapitävyyttä. Tutkimuksen lähtökohtana ei siis ole minkään teorian testaaminen vaan aineiston monipuolinen tarkastelu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 152, 155.)

11.5 Teemahaastattelu

Arka Paikka-ryhmän toimintaan on osallistunut paljon nuoria vuosien kuluessa. Opin näytetyötäni varten olen haastatellut kolmea ryhmän toimintaan pidemmän aikaa osallistunutta nuorta. Ryhmän ohjaajaa Kuvataiteilija Emma Fältiä haastattelin kolme kertaa, tämän lisäksi hän kommentoi valmista tekstiäni kahteen otteeseen kevään 2016 aikana. Yksilöhaastattelujen lisäksi tein yhden ryhmähaastattelun, johon osallistui ohjaaja Fält ja 10 ryhmäpiirtämiseen samana iltana osallistunutta henkilöä. Kaikki haastatellut

olivat yli 18 vuotiaita. Ryhmähaastattelutilanteessa paikalla oli alaikäisiä, mutta en ottanut heidän kommenttejaan osaksi tutkimustani, enkä litteroinut heidän puhettaan osaksi haastatteluaineistoa.

Haastattelumetodiksi valitsin teemahaastattelun. Haastattelut ovat olleet hyvin vahvasti vuorovaikutuksellista mielipiteenvaihtoa ja rentoa sekä avointa keskustelua ARKA PAIKAN toiminnasta ja kokemuksista ryhmässä. Kaikki haastateltavat suhtautuivat todella positiivisesti haastatteluun, he olivat hyvin tietoisia, ajattelevia ja pohtivia nuoria, ja he olivat miettineet ryhmään kuulumista jonkin verran tai paljon. Haastateltavilla oli samankaltainen kokemusmaailma ryhmän toiminnasta ja he kaikki olivat hyvin kiinnostuneita tutkimuksestani. Tämä on Eskolan ja Suonrannan mukaan tärkeä seikka tutkimusta tehdessä. (Eskola & Suonranta 1998).

Kolmen nuoren haastattelussa sekä ryhmähaastattelussa käytin haastattelurunkoa (liite 1). Ohjaaja Fältin haastatteluissa keskityin saamaan tietoa ryhmästä ja ohjaajan työotteesta sekä kokemuksista mahdollisesta nuorten voimaantumisesta ryhmässä ohjaajan näkökulmasta tarkasteltuna. Jaottelin haastattelurungon teemoitellen ”ennen, nyt, tulevaisuus”-tyyppisesti (liite 1). Haastatteluja purkaessani teemoittelin vastaukset etukäteen valittujen teoreettisten viitekehysten alle. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 41.)

Teemahaastattelu on Suomessa suosituin tapa kerätä laadullista aineistoa. Haastattelun idea on yksinkertainen: kun halutaan tietää mitä joku ajattelee jostakin asiasta, kaikkein yksinkertaisinta ja usein tehokkaintakin on kysyä sitä häneltä. Voidaan puhua eräänlaisesta keskustelusta, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja tutkijan ehdoilla, mutta jossa tutkija pyrkii vuorovaikutuksessa saamaan selville haastateltavilta häntä kiinnostavat asiat. (Eskola & Vastamäki 2015, 27.)

Teemahaastattelulla on mahdollisuus olla muodoltaan niin vapaa ja avoin, että haastateltava pystyy puhumaan vapaasti, jolloin voidaan katsoa, että kerätty materiaali edustaa haastateltavan puhetta itsessään. Erityyppiset haastattelut tavoittavat erilaista tietoa ja valitsin haastattelutyypin nimenomaan sen vapaan keskustelunomaisuuden takia. (Eskola & Suonranta 1998, 88-89.) Nuorten kanssa viileä välinpitämättömyys tai virallisuus ei vain yksinkertaisesti tuota parhaita mahdollista lopputulosta. Minulle ensiarvoisen tärkeää oli korostaa osallistujien itsemääräämisoikeuden kunnioittamista, dialogisuutta

ja vapaaehtoisen osallistumisen mahdollisuutta. (Hämäläinen & Kurki 1997, 49.) Tein kaikki yksilöhaastattelut tammikuussa 2016. Yksi haastatteluista tehtiin kotonani ja kaksi rauhallisessa kahvilassa. Kaikki haastattelupaikat olivat haastateltavien itsensä valitsema.

Teemahaastattelu sopii hyvin tilanteisiin, joissa tutkimuksen kohteena ovat arat aiheet eli haastateltavien syrjäytymiseen ja yksinäisyyden teemoihin liittyvät kysymykset lienevät näitä. Teemahaastattelussa ei ole tarkasti määritelty kysymysten muotoa tai esittämisyjärjestystä. Haastattelijana huolehdin, että kaikki haastatteluun liittyvät teemat tulivat kuitenkin käsitellyiksi. Loppujen lopuksi päädyin tekemään haastattelut lähes samanlaisessa rakenteellisessa järjestyksessä. (Eskola & Suoranta 1998, 87). Kysymykset olivat avoimia eli halusin haastattelutilanteen olevan mahdollisimman vapaamuotoinen. Haastattelija ei välttämättä ohjaile keskustelua vaan aiheen muutos voi lähteä haastateltavasta itsestään. Avoin haastattelu on hyvä silloin kun käsitellään heikosti tiedostettuja seikkoja ja nuorille voimaantumisen ja osallisuuden kokemukset voivat olla juuri tällaisia. (Metsämuuronen 2005, 226.)

Yksilöhaastatteluihin valitsin henkilöt, jotka olivat olleet toiminnassa mukana yli vuoden. Ohjaaja Emma Fältin työhuoneella tehdyssä ryhmähaastattelussa oli paikalla ohjaajan ja haastattelijan lisäksi kaksi aiemmin haastateltua nuorta sekä lisäksi haastatteluiltaan piirtämistoimintaan osallistuneet henkilöt. Kaikki läsnä olleet henkilöt eivät osallistuneet ryhmäkeskusteluun, osa sen vuoksi että he olivat paikalla ensimmäistä kertaa eivätkä kokeneet vielä olevansa osa ryhmää. Olen osallistunut kaksi kertaa Fältin piirtämistyöpajaan, näin ollen olen täydentänyt tietämystäni osallistuvalla havainnoinnilla, joka on mielestäni ollut erinomainen tapa päästä aiheeseen syvemmin kiinni sekä saada parempaa näkemystä toiminnan luonteesta. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 17.)

11.6 Tapaustutkimus

Opinnäytetyöni on tapaustutkimus. Tapaustutkimukselle on ominaista, että yhdestä tapauksesta, kuten ryhmätoiminnasta, tuotetaan yksityiskohtaista tietoa ja tavoitellaan nimenomaan ilmiöiden kuvailemista.

Olennaista onkin, että käsiteltävä aineisto muodostaa tavalla tai toisella kokonaisuuden, siis tapauksen. Tutkimukselleni ominaista on se, että kerätystä aineistosta lähtien on toiveenani rakentaa jotain yleisemminkin kiinnostavaa. Tapaustutkimuksesta ei kuitenkaan ole yksiselitteistä määritelmää, sillä tutkimuksen tekotapoja on monia ja tämän vuoksi tapaustutkimus on käsitteenä monisyinen. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 181-182.) Tapaustutkimus ei ole menetelmä. Se on lähestymistapa, näkökulma todellisuuden ja ”todellisuuden” tutkimiseen. Se tavoittelee kokonaisempaa ymmärrystä tutkitavasta ilmiöstä (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 189). Tapaustutkimusta on kuitenkin kritisoitu edustavuuden puutteesta ja liian vähäisestä kurinalaisuudesta aineistoa kerättäessä ja analysoitaessa (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 181).

Tapaustutkimukseen kuuluu se, että tutkittavasta tapauksesta pyritään kokoamaan monipuolisesti ja monella tavalla tietoja. Pyrkimyksenä on ymmärtää ilmiötä syvemmin. Tapaustutkimuksen keskeinen seikka lienee se, ettei tutkimuksen tuloksia voida yleistää. Tapaustutkimus voi palvella näin ollen monenlaista lukijakuntaa ja raportti sallii lukijan tehdä omia johtopäätöksiä tutkimuksen tuloksista. (Metsämuuronen 2005, 205-206.)

Opinnäytetyössäni tutkin yhtä tapausta eli ARKA PAIKKA-ryhmän toimintaa. Uskon tutkimustuloksen olevan kuitenkin yleistettävissä muihin vastaavanlaisiin ryhmiin. Tutkimassani ryhmässä ohjaajan työote on luonnollisesti sellainen, ettei se ole toisinnettavissa, mutta työotteesta kertominen voi tuoda rohkeutta jollekin, sekä sosiaalialan ammattilaiselle että taiteilijoille, toimia samoin tai samansuuntaisesti oman ryhmänsä kanssa. (Eskola & Suonranta 1998, 66.)

Voidaan tietysti yleisesti miettiä sitä seikkaa mikä saa haastateltavat osallistumaan tutkimukseen? Saako haastateltava muuta kuin hyvän mielen siitä, että on osallistunut tutkimukseen ja näin ollen ”auttanut tiedettä”? Tutkimuksessani keskeinen seikka on varmasti se, että nuorilla on mahdollisuus tuoda mielipiteensä esille. Haastattelu on kanava ja mahdollisuus saada ääni kuuluviin. Toinen keskeinen motiivi lienee ollut se, että nuorilla oli, ja on, vilpitön halu kertoa omista kokemuksistaan. (Eskola & Vastamäki 2015, 28.) Minulla tutkimuksen tekijänä on ollut tarve saada tutkimuskysymyksiini vastauksia. Olen kiitollinen tutkimukseen osallistuneille nuorille, että heillä oli aikaa ja mahdollisuus osallistua haastatteluun.

11.7 Aineiston analyysi ja tulkinta

Analysoin haastatteluaineiston siten, että nostin litteroiduista haastatteluista esiin teemoja, jotka nousevat esille valitsemastani teoreettisesta viitekehyksestä. Teemoittelin vastaukset seuraavalla tavalla neljään osa-alueeseen:

- 1) Osallisuuden kokemukset ja ryhmässä olemisen kokemukset. Ryhmään kuulumisen kokemukset.
- 2) Voimaantumisen kokemukset. Kritiikkittömyys, onnistumisen kokemukset ja voimaantuminen.
- 3) Ohjaajan rooli. Sosiokulttuurisen innostajan rooli.
- 4) Taiteelliseen tekemiseen liittyvät kommentit ja piirtämisen merkitys ryhmässä pysymisen kannalta.

Aineiston analyysitapaa voidaan kuvata sisällönanalyysiksi. (Metsämuuronen 2003, 198.) Ensimmäisessä vaiheessa olen kerännyt teemat ja tämän jälkeen lähdin tarkastelemaan tutkimukseni kannalta kaikista tärkeimpiä teemoja. Merkitsin litteroidusta haastattelusta vastaukset kysymyksiin teemoittaen ne neljäksi eri väriiseksi tekstiksi selkeyden luomiseksi. Teemoittaminen menetelmänä ei aseta erityisiä vaatimuksia aineiston koolle. (Eskola 2007, 44.)

Olen nostanut aineistossa esiintyviä teemoja esiin sitaatteja käyttäen. Sitaaatteilla pyrin todistamaan omat tutkimuksen tuloksena syntyneet olettamukset oikeiksi. (Eskola 2007, 40). Eskolan mukaan aineistosta ei varsinaisesti nouse mitään esiin *kuin aamu-usva järven päälle* vaan kaikki mitä aineistosta esitän on minun aktiivisen toimintani tulosta. Olen siis nostanut aineistosta omasta mielestäni keskeiset seikat esille. (Eskola 2007, 43.) Olen tekstiä kirjoittaessani ottanut huomioon myös taiteilija-ohjaajan näkemyksen ryhmästä ja taiteilijan näkemys on todennäköisesti vaikuttanut aineiston tulkintaani vaikka olen sitä tietoisesti pyrkinyt välttämään (Peltomäki 2007, 67).

Nauhoitin kaikki haastattelut haastateltavien luvalla. Olin kertonut nauhoittavani haastattelut jo ensimmäisessä ryhmätapaamisessa lokakuussa 2015. Litteroin haastatteluaineiston ja aineistoa kerääntyi yhteensä 20 sivua (1,5 riviväli, Times New Roman fontti, fontin koko 12). Kirjoitin haastatteluista jokaisen sanan paperille tekstiksi. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa litterointia käytetään sen ymmärtämiseen, kuinka tutkimuksen osal-

listujat organisoivat puheensa tai kirjoituksensa. (Metsämuuronen 2005, 203). Litteroin jokaisen yksilöhaastattelun viimeistään seuraavana päivänä haastattelun tekemisen jälkeen, halusin säilyttää haastattelussa vallinneen tunnelman ja muistaa mahdolliset nyanssit vielä haastattelun litterointivaiheessa. Ryhmähaastattelun litteroin viikon kuluttua sen tekemisestä.

Aineistoa olen lähestynyt periaatteella, jossa minulla on tiedossani tutkimusaiheeseeni liittyvä taustateoria ja sen luoma näkökulma tutkimuskohteeseen. Olen seulonut aineistosta esille sellaisia seikkoja, jotka vastaavat nimenomaan tämän teoreettisen viitekehysten lähtökohtia ja linkitin haastatteluteemat teoriaan jo kysymysten suunnitteluvaiheessa. (Eskola & Suonranta 1998, 153.) Aineiston analyysivaihe on mielenkiintoinen ja työläs, tämä onkin ollut opinnäytetyöni aikaa vievin ja henkilökohtaisella tasolla vaativin osuus (Hirsjärvi & Hurme 1988, 108).

Konstruktionistisen kielikäsitteilyn mukaan me emme pysty pääsemään kiinni todellisuuteen eli kysymys siitä, onko analyysin lopputulos totta, on tältä kantilta katsottuna täysin turha. Joudumme aina tyytymään todellisuuteen sellaisena kuin se meille tulkitsemisen ja ymmärtämisen prosesseissa ilmenee. (Eskola & Suonranta 1998, 139. Aineiston analyysitapoja kvalitatiivisessa tutkimuksessa on melkoisesti (Eskola & Suonranta 1998, 161.) Tähän tutkimukseeni liittyy myös haasteet taiteen vaikuttavuuden tutkimuksesta.

Mielestäni ryhmän tutkimisen avulla voidaan saada yleispätevää tietoa vastaavanlaisen ryhmän vaikutuksista ja nuorten osallistujien motiiveista osallistua ryhmään sekä ohjaajan työotteen vaikutuksista ryhmäläisiin. Tutkimustulosta voidaan käyttää hyväksi myös suunniteltaessa uusia vastaavanlaisia ryhmiä. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2015, 187, 189.)

11.8 Sisällönanalyysi

Ryhmän toimintaan on osallistunut nuoria hyvin vaihtelevasti kahden ja kahdenkymmenen välillä (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 16.12.2015). Teemahaastattelututkimuksessa on varsin harvoin kyse otoksesta. Yleensä aineisto on enemmän tai vähemmän

män sattumanvaraisesti valikoitunut joukko haastateltavia. Pienestäkin aineistosta voi tehdä teoreettisesti mielenkiintoisia johtopäätöksiä, vaikka itse aineisto ei olisikaan tilastollisesti yleistettävissä. (Eskola 2007, 41.)

Haastattelujen analyysissä pyrin ymmärtävään sisällön lähestymistapaan ja analyysiin. (Hirsjärvi; Remes & Sajavaara 1997, 212). Analyysin tarkoituksena on tietysti selkeyttää aineisto ja tuottaa uutta tietoa tutkimastani asiasta (Eskola & Suonranta 1998, 138). Aineiston koonti, analyysi ja tulkinta ovat myöskin jatkuvaa vuorovaikutusta teoreettisten käsitysten ja tutkittavan todellisuuden välillä. Tapaustutkimuksen yhtenä tavoitteena voidaan nähdä juuri käytännöstä nousevan keskustelun herättäminen. (Kainulainen 2008, 11.)

Aineiston laajuudesta ja tutkimuksen luonteesta johtuen päädyin aineistosta jäsentämään omia teoreettisia näkemyksiäni haastatteluaineistoon nähden. Glaserin ja Straussin mukaan tarkka muuttujien muodostus ja koodaus voidaan sivuuttaa ja päätelmiä voi tehdä vapaamuotoisemmin. Koska tutkimuksessani on haastatteluaineistoa kuitenkin suhteellisen vähän, olen käsitellyt aineistoa tapauskohtaisemmin ja jättänyt kaikenlaisen tilastollisen luokittelun pois. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 125.)

11.9 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen jokaisen valinnan eettisyys on erityisen keskeisessä asemassa sosiaalialan tutkimuksessa, koska tarkastelun kohteena on inhimillinen elämä ja sen eri ilmiöt ja vivahteet (Viinamäki & Saari 2007, 17). Eskolan ja Suonrannan mukaan on keskeistä se, että tutkija tunnistaa eettisyyteen liittyvät kysymykset ja ottaa nämä työskennellessään huomioon. Tällöin on tutkijalla hyvät mahdollisuudet tehdä eettisesti asiallista tutkimusta (Eskola & Suonranta 1998, 52). Koen vahvasti, että sosiaalialan tulevana ammattilaisena minulla täytyy luontaisesti olla vahva ja hyvä eettinen näkemys opinnäyte-työssäni käsiteltäviin aiheisiin.

Tutkimustani on vaikea yleistää muita ryhmiä tai nuoria koskevaksi. Tutkimustulos kertoo vain haastateltujen kolmen nuoren kokemuksesta ryhmään osallistumisesta. Ryhmätoimintaa ei myöskään voi toisintaa samanlaisena, vaan se on täysin ainutlaatuinen ja

tutkimustulos koskee vain tätä ryhmää. Tutkimuksella voidaan osoittaa, että tämä menetelmä toimii ainakin tässä tapauksessa. Jos positiivisia tuloksia saadaan kolmen haastatellun jäsenen avulla, voidaan toivoa että tämä menetelmä toimii myös muiden samanlaisten tapausten kanssa. (Saloviita 2015, 202-203.) Tapaustutkimuksen tekijänä voin kuitenkin olla sitä mieltä, että ihmistä koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia, ettei ole kahta samanlaista tapausta. Perinteiset luotettavuuden arvioinnit eivät tällöin välttämättä ole mahdollisia. (Hirsjärvi jne 1997, 217.)

12 TUTKIMUSTULOKSET

12.1 Ryhmässä oleminen ja osallisuuden kokemus

Yksi haastateltavista oli ollut ryhmän toiminnassa mukana alusta saakka, ryhmän nimeämisvaihe mukaan lukien, eli noin neljä vuotta. Hän oli ainoa haastatelluista, joka oli ohjautunut ryhmään etsivän nuorisotyön löytämänä. Kaksi muuta haastateltavaa olivat kuuluneet ryhmään parin vuoden ajan ja tulleet osaksi ryhmää kaverisuhteiden kautta. Huolimatta siitä, missä vaiheessa ryhmään oli tultu mukaan, jokainen haastattelemani henkilö koki olevansa vahvasti osa ryhmää. Toki aluksi ryhmään kuulumisen tunne oli ollut erilainen ja saanut syvyyttä sitä mukaa, kun ryhmän jäseniin oli tutustunut paremmin. Keskeiseksi tekijäksi ryhmään kuulumisen tunteen edesauttajana on ollut ryhmän avoin ilmapiiri; kaikki asiasta kiinnostuneet ovat olleet tervetulleita piirtämistoimintaan mukaan ja uusista osallistujista ollaan oltu vilpittömän kiinnostuneita. Pisimpään ryhmässä mukana ollut kertoi ajoittain ottaneensa opastajan roolin ryhmässä uuden jäsenen tullessa toimintaan.

Se on sellainen sekalainen seurakunta. Minä nimenomaan tykkäsin siitä sen takia, että siinä on eri taustoista oikeestaan meistä jokainen. Varsinkin silloin, kun se oli ihan aluillaan niin siellä oli työtöntä, vähän mielenterveysongelmia, päihdeongelmia, sitten näitä töissä käyviä, koulussa käyviä. Kaikilla oli niinku erilaiset lähtökohdat ja sitten kun ne tuli siihen samaan tilaan tekemään jotain yhteistä niin sitä oli hauska seurata miten

se työ niinkuin etenee siitä ja se lopputulos mikä syntyy. Ja sitten kaikki keskustelut oli tosimukavia ja miellyttäviä ja niitä eri näkökantoja tietenkin tuli sieltä sitten.

Yhteistoiminnallisuus voikin rakentua parhaimmillaan erilaisuudelle eikä samanlaisuudelle (Sava 2007, 192).

Sosiaaliset syyt ja ryhmän kesken käydyt keskustelut mainittiin haastattelussa keskeiseksi ryhmässä pysymisen syyksi. Piirtämisen ympärille kokoontuminen on koettu tärkeäksi, mutta tärkeämmäksi koettiin muiden ryhmäläisten tapaaminen ja näkeminen, kaikki haastateltavat pitivät ryhmän kesken käytyjä keskusteluita erittäin merkityksellisenä ryhmään osallistumisen kannalta.

Toiminnallisuus ja yhdessä toimiminen. Ja sitte ihmisten näkeminen, että se on ainakin minua auttanut, että oon tullut mukaan ihan uuteen ryhmään ja uskaltanut, niin ehkä se että on pitänyt myös omaa itteensä joittenkin rajojen yli pakottaa niin sillä on semmoinen iso merkitys ja sitten se ryhmässä tekeminen ja toimiminen, mutta tavallaan myös yksin.

Yhteenkuuluvuuden tunne tai se, että tuntee ittensä osaksi jotain tärkeempää projektia.

Esimerkiks oon eronnu sen ryhmän aikana pitkästä parisuhteesta niin silloin kun oli vaikeeta, niin silloin oli noita työpajoja sattuu olemaan, niin se on ollut semmosta sopivaa tekemistä ja on saanut ajatuksia muualle.

Hyypän mukaan kulttuurin harrastaminen ei sinällään lisää ihmisten terveyttä, vaan kulttuuritoiminnan sosiaalisuus, yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuuden tunne ovat ne tekijät, jotka edistävät terveyttä (Jumppanen & Suutari 2013, 10). Kaikki haastatellut kokivat tutkimustuloksen mukaan osallisuutta eli he tunsivat ryhmään kuulumisen ja mukanaolon olemisen tunnetta. Yhteisölliset kokemukset voivat vahvistaa yksilön sosiaalista selviytymistä ja pärjäämistä. Kulttuurin hyvinvointivaikutukset perustuvat tutkimusten mukaan osallistumisen tarjoamiin sosiaalisiin tilanteisiin ja niiden voimaannuttavaan vaikutukseen (Jumppanen & Suutari 2013, 10).

Mä oon aina ollu tosi ylpee siitä että tämmöinen (ryhmä) on saatu.

12.2 Voimaantuminen

Tapaamisiin on voinut mennä ”vaan olemaan”, ei ole ollut pakko piirtää tai osallistua keskusteluun. Riittää, että on ollut paikalla ajoissa (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 11.12.2015.) Paikalle saapuminen on voinut voimien ollessa vähissä tuoda tyytyväisyyden tunteen, hyvän olon siitä että nuori jaksoi poistua kotoaan. Toistuvat hyvät kokemukset vaatimuksista vapaasta tilasta ja toiminnasta, jossa on jaksanut ja pystynyt olemaan mukana, on voinut mahdollisesti olla ensimmäinen askel voimaantumisen tiellä.

Ehottomasti voimauttavaa tekemistä. Oon oppinut uusia tapoja sekä ajattelun pohjalta että tekemisen pohjalta. Jostain syystä en ois niitä itelleni suonu ellei joku mua ois siihen pakottanut. Esimerkiksi niinku esittävydestä pois. Se oli mulle henkilökohtaisesti iso asia, mä olen vapautunut mieleltäni sen puolesta ettei kaikki tartte olla niin kaava- maista ja kontrolloitua. Toi juttu ja piirtäminen on vapauttanut ajattelua myös muilla elämänsaroilla. Ennen arkapaikan alkua en olis voinut ottaa vastuuta mistään. Olen kasvanut paljon. Kaiken sen jälkeen mitä mä oon tehnyt niin musta on tullu semmonen vastuunottavampi paljon ja aina enemmän.

No just toi on ollut parasta, että mä lähden mun kodista.

En löydä yhtäkään negatiivista puolta. Se on niinku se työskentely on tavallaan pelastanut mut yheltä elämänalueelta, että pääs pois sieltä koska oli sitä muuta tekemistä niinku itteään kehittävää omasta mielestä tärkeää tekemistä. Mä oon aina pitänyt sitä hirveän korkealla pallilla.

Haastatteluissa tuli ilmi nimenomaan se, että ryhmän tapaamisiin on saanut mennä omana itsenään. Fält ei ole ”vaatinut” muuta kuin paikalle saapumisen ja se on riittänyt. Taidelähtöiset työmenetelmät luontaisesti yleensä tukevatkin normatiivisuudesta vapaita tilaa, jossa ei arvioida oikeaa tai väärää, vaan annetaan elämyksille mahdollisuus tulla (Känkänen 2013, 134).

Tuo on just hyvä pointti, että ei tuu sellaista tunnetta että pitäis tulla joku tekohymy naamalla “kaikki täällä on nyt kivasti” vaan voi tulla tosi silleen rauhassa ja omana

ittenään ja silleen tehdä just sitä miltä tuntuu ja kukaan ei sit tuu sanomaan että nyt sä teit kyllä vähän väärin. Vaan se on ihan ok että sä teet sen just noin.

Ensin tehdään ja sit keskustellaan niin se tuo semmoista lohtua siihen tekemiseen ja jos tekis mieli puhua niin tietää että kohta pääsee puhumaan. Mut niinku et se on toisaalta myös haastavaa, mutta se on myös tosi kehittävää kohdata se hiljaisuus tavallaan että mun pitää vaan olla hiljaa tässä ja keskittyä vaikka mun kuinka tekis mieli jotain muuta. Se on tavallaan tosi kehittävää.

Kaikki haastateltavat kokivat ARKA PAIKKA -ryhmässä toimimisen voimaannuttavana kokemuksena, ei ainoastaan mukavana puuhasteluna vaan jonain syvempänä, jopa terapeuttisena toimintana. Samalla tavoin kun järven jäällä hiihtäminen voi olla terapeutista, voi myös piirtäminen olla sitä. Yksi haastateltavista sanoi, että toiminta on ollut kiva harrastus, mutta hänen vastauksestaan oli tulkittavissa, että se on kuitenkin ollut jotain syvempää:

Ei silleen, se on mulle ollu enemmänkin harrastus niinku kaiken tän muun ohessa ja siellä näkee samalla noita kavereita mitä on ja voi päästä tekemään jotain vähän vaihtelevaa ja uutta. Myös ne aiheet joita on ryhmässä puhuttu mm. yksinäisyydestä ollaan puhuttu niin sitten näitten mielenterveydellisten syiden takia oon tuossa ollu mukana ja tuossa ollaan tosipaljon puhuttu muunmuassa tästä nuorten komeroelämästä ja esimerkiksi tästä syrjäytymisestä syitä siihen, että mikä johtaa siihen komeroitumiseen ja just kun siellä on se erilainen sekava sakkii niin kaikki niitä omia mielipiteitään vähän esittää siitä, että mitkä ovat esimerkiksi ne syyt minkätakia me jäädään vaikka tuonne omiin koteihimme ja syrjäydytään yhteiskunnasta. Oikeestaan tuon takia, se on se suurin syy miks mä oon siinä ryhmässä ollut että sieltä on saanu aika monena kertana paljon irtikin.

Ryhmässä olemisen kokemuksesta eräs haastateltava kertoi näin:

On se ollut mulle tosi tärkeä. Se on rytmittänyt sillä tavalla kun ei oo ollu mulla oikeen muita harrastuksia koulun lisäksi. Se on tuonut jotain muuta ja uutta ja sellasta niinku semmosta taiteellista toimintaa. Myös ne aiheet joita on ryhmässä puhuttu mm. yksinäisyydestä ollaan puhuttu, niin sitten näitten mielenterveydellisten syiden takia oon

tuossa ollu mukana ja tuossa ollaan tosipaljon puhuttu mm. tästä nuorten komeroelämästä ja esim. tästä syrjäytymisestä syitä siihen, että mikä johtaa siihen komeroitumiseen ja just kun siellä on se erilainen sekava sakki niin kaikki niitä omia mielipiteitään vähän esittää siitä että mitkä ovat esim. ne syyt minkä takia me jäädään vaikka tuonne omiin koteihimme ja syrjäydytään yhteiskunnasta. Oikeestaan tuon takia, se on se suurin syy miks mä oon siinä ryhmässä ollut että sieltä on saanu aika monena kertana paljon irtikin. Se on tuonut ymmärrystä mulle.

On sanottu, että oman elämän merkityksen löytäminen on jokaiselle ihmiselle tärkeää ja se voi olla jopa elintärkeää. Taiteeseen liittyvä tekeminen voi olla oman elämän kannalta hyvin keskeistä. (Eskola 1998, 39.)

Hyväksytyksi tuleminen omana itsenään, kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kokemukset, kritiikistä vapaa ilmapiiri ja mukava sosiaalinen tunnelma ihmisten kanssa yhdessä ollessa ovat edesauttaneet voimaantumisen tunnetta syntymään. Se, että kokee olevansa hyvä ja hyväksytty juuri sellaisena kuin on, on ihmisen hyvinvoinnin kannalta arvokas kokemus.

Voimaantuminen on siis henkilökohtainen prosessi, mutta se on samalla kuitenkin sosiaalinen prosessi, jossa toimintaympäristön olosuhteet (esimerkiksi valinnanvapaus ja turvalliseksi koettu ilmapiiri) ovat merkityksellisiä ja tämän vuoksi voimaantuminen voi olla jossain tietyssä ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa. (Mattila 2008, 30.) Voimaantuminen on yhteydessä sekä yksilön että ryhmän hyvinvointiin siten, että yksilön ja ryhmän jäsenten voimaantuminen ja hyvinvointi heijastuvat toisiinsa. (Mattila 2008, 30-31).

12.3 Ohjaajan rooli tutkimustuloksen mukaan

Emma on sellainen houkuttelija, ehdottelija tai innoittaja.

Fält on valinnut hyvin tietoisesti mahdollisimman auktoriteettivapaan tyylin ohjata ryhmää. Koen tutkijana tämän olleen keskeisessä roolissa ryhmän yksilötason vaikuttavuuden kannalta. Fältin keskeinen periaate tässä työssä on toivoa nuorelle ymmärrystä

elämään ja kykyä ottaa itse vastuu asioistaan. Fält ei tietoisesti koskaan esim. ohjeistanut nuoria esimerkiksi niinkin yksinkertaisessa asiassa kuin siveltimen pesussa juurikin sen vuoksi, että jokaisen nuoren tuli itse oivaltaa ja ymmärtää tämä piirtämiseen keskeisesti kuuluva seikka. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 16.2.2016.) Ohjaajana vallasta luopuminen voi aktivoida ryhmäläisiä ottamaan itselleen enemmän vastuuta (ja valtaa) omasta toiminnastaan.

Kysyin haastateltavilta kokemusta Fältin roolista ryhmässä? Vaihtoehtoina oli:

- Kokoonkutsuja
- Ohjeiden antaja
- Ohjaaja
- Rinnalla kulkija
- Ystävä

Vastauksissa oli selvä yhteinen linja: Kaikki, sekä yksilö- että ryhmähaastatellut, kokivat Fältin täyttävän kaikkien vastausvaihtoehtojen kriteerit. Fält on ohjaaja, mutta samalla myös täysin tasavertainen ja –arvoinen ystävä haastatelluille ryhmäläisille. On tarpeellista miettiä, voiko rinnalla kulkeminen vaatimuksista vapaasti olla tehokkaampaa hyvinvoinnin lisäämisen kannalta kuin perinteinen vahvan ohjauksellisen vallankäytön asetelma?

Emmalla on ollut tosi hieno ja persoonallinen asenne siihen, ettei se ikinä oo alkanut alkanut niinku millääntavalla antanut sitä vaikutelmaa, että hän on se auktoriteetti. Vaikka se puhuu tosi paljon ja välillä tuntuu että se alkaa keulimaan, mutta se kuitenkin muistaa pysäyttää itensä ja kysyy että mitä mieltä te ootte? Onks tää niinku hyvä juttu vai ei? Emma on se, jolla on ollut se valo siellä tunnelin päässä. Se tietää mihin se haluaa mennä ja sit se vähän niinku opastaa muita sinne. Ja sit varmaan ne jotka ei oo siitä asenteesta tai semmosesta työtavasta tykänny niin ei oo tullu enää.

Minä oon ehkä kokenut että se on osa sitä ryhmää myös. Ollaan tehty ryhmänä ja saatu ideoita yhdessä, että se silleen ei oo mikään auktoriteettihahmo. Mutta sitten taas tietää paljon enemmän asioista tietysti. Ja ehkä on sitten joissain tapauksissa ollut semmoinen

tietyntyyppinen luotto siihen, että osaa järjestää ja tietää miten niitä asioita hoidetaan. Mutta myös samaan aikaan samalla tasolla ihmettelemässä meidän kanssa. Kyllä semmonen tasavertainen, mutta kuitenkin sekin on tärkeä kuitenkin tavallaan että tietynlainen vetäjän rooli joka antaa ne ohjeet. Että sekin tuo itelle tietynlaisen rentouden että se tuo semmosen tunteen että nyt minun pitäis suunnitella joku tähän, että ei oo mitään paineita siitä. Että on joku joka antaa sen tehtävän, se on myös tärkeä että on kuitenkin ohjaaja, mutta semmonen tasavertainen ohjaaja.

Haastattelusta ilmeni myös se, ettei ohjaaja ole antanut missään vaiheessa osallistujille kritiikkiä tai palautetta; ei piirtämisestä tai olemisesta. Voidaan näin ollen sanoa, että toiminta on ollut palautteesta ja kritiikistä vapaata. Ryhmä on piirtämisen jälkeen aina yhdessä keskustellut siitä, millaisia ajatuksia piirtäminen sillä kerralla on herättänyt tai miltä tehtävänanto ja piirtämisen aiheet ovat tuntuneet.

Tutkimukseni mukaan ryhmän ohjaaja täyttää kirkkaasti sosiokulttuurisen innostajan tunnuspiirteet; Fält osaa johtaa johtamatta ja hänellä on riittävästi persoonallisuutta ja dynaamisuutta yllyttämiseen ja herättelyyn ilman määräilyä. Hän on pystynyt luomaan ryhmään tunnelman, jossa ihmiset uskaltavat ilmaista itseään yhä paremmin, jolloin kokemus uskalluksesta voi mahdollisesti ulottautua muillekin elämän alueille. (Kurki 2008, 81,83, 335).

12.4 Piirtämisen merkitys ryhmässä

Kaikissa yksilohaastatteluissa ryhmä koettiin tärkeämmäksi kuin piirtäminen. Kuitenkin nimenomaan piirtäminen on ollut kaikille haastatelluille menetelmänä tärkeä ja sen ympärille on ollut helppo kokoontua.

Puhumatta piirtäminen on ollut ryhmän toiminnassa keskeisessä roolissa ja se on auttanut paremmin kosketuksiin itsensä kanssa. Se, että on mielekästä tekemistä, mielekäs ryhmä ja saa kuulua johonkin, on merkityksellistä jokaisen yksilön kannalta. On huomattava, että tietynlainen ennakoimattomuus liittyy tai voi liittyä aina taidelähtöisten menetelmien käyttöön. Yllättäen saattaa syntyä myös jotain uutta ja arvokasta, jota ei ole alun pitäen edes tavoiteltu. (Känkänen 2013, 50.) Ihmisen kykyä eritellä omaa elä-

määnsä ja tietoisuutta omista tunteista on alettu pitää yhä keskeisempinä tekijöinä ihmisen hyvinvoinnin ja elämässä selviytymisen kannalta (Känkänen 2013, 112).

Ja ehkä mä ajattelen että se on osa sitä kun mulla tapahtuu itelläni siinä piirtäessä paljon ajatustyötä ja sitten niinku että se on muutakin kuin sitä piirtämistä mulle, että se herättää ajatuksia ja pohdintoja ja semmoisia. Ja niitä on saanut jakaa sen ryhmän kanssa. Se piirtäminen on osa sitä ehkä mulle ollu sillätavalla. Ehkä ei niin keskeinen sillätavoin, mutta semmoinen tasa-arvoinen osa sitä sen yhteisön lisäksi.

Kaikki haastatellut ovat olleet kiinnostuneita piirtämisestä ennen ryhmään tulemistä. Se on voinut olla ryhmässä pysymisen keskeinen syy; menetelmä eli piirtäminen on ollut tuttua ja jollain tasolla helppoa, suoritusvapaatakin. Kaikki haastatellut ovat siis suhtautuneet piirtämiseen ja taiteelliseen tekemiseen positiivisesti jo etukäteen. Yksi vastaajista kertoi että ARKA PAIKKA -ryhmään osallistumisen ansiosta hänen piirtämisensä on vapautunut pois suorituskeskeisyydestä, minkä hän koki erittäin hyvänä asiana ja tämä on voinut tuoda vapautumista myös muille elämänalueille.

Se tapa millä mä oon oppinu tekemään. Se oli se terapeutin vaikutus siinä. Pääsin irti semmoisesta kaavamaisuudesta ja esittävydestä. Siitä olen helvetin hienosti päässy irti. En mä piirrä vapaa-ajallani, joten on helvetin tärkeä, että se on järjestetty ja pääsee tekemään.

Sen (piirtämisen) jälkeen ei tuu myöskään sellaista arviointia että mites sää nyt tän teit tai arvostelua että miltä se näytti, vaan että miltä se tuntui.

Piirtäminen on menetelmä, jossa ihmisellä on hyvät mahdollisuudet päästä itsensä kanssa kosketuksiin ja saada onnistumisen, ryhmässä piirtämisestä, jopa voimaantumisen kokemuksia mitkä eivät voi millään mittarilla mitattuna olla yksilön kannalta merkityksettömiä. Jos ihminen jää etäälle omista kokemuksistaan ja tunteistaan, syrjäytymisriski kasvaa. (Känkänen 2013, 143).

Mitään sisällöllisiä kehitysehdotuksia ei ryhmän toimintaa koskien tutkimuksessani tulleet esiin, haastatellut olivat tyytyväisiä ryhmän toimintaan kokonaisuudessaan. Yksi haastatelluista toivoi ryhmän tapaavan useammin, kaksi haastatelluista oli tyytyväinen nykyiseen epäsäännöllisen säännölliseen tahtiin (1-2 kertaa kuukaudessa).

13 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSMAHDOLLISUUDET

13.1 Johtopäätökset

Sekä yksilö- että ryhmähaastatteluissa tuli esille kriittistä vapaan tilan tärkeys; oikeus olla yhdessä ryhmässä vapaasti ilman paineita. Nuorille on ollut tärkeää, että saa olla oma itsensä, yhdessä, huonoinakin päivinä. Tästä on seurannut voimaantumisen kokemuksia. Me suomalaiset hyvin helposti jääme yksin kotiin voidessamme pahoin, emme perinteisesti pysty näyttämään ”huonompaa” puolta itsestämme muille ihmisille. Se, että nuorilla on ollut tila ja mahdollisuus tulla omana itsenään ulos kodistaan kohtamatta arvostelua, on varmasti ollut ensiarvoisen tärkeää.

Ryhmähaastattelussa haastatellut vahvistivat yksilöhaastatteluista saamani tutkimustuloksen. Kriittistä ja suorituspakosta vapaa ilmapiiri on paitsi otollinen kasvualusta luovuudelle, siinä piilee mahdollisuus myös itsensä kohtaamiseen, hyväksymiseen ja sitä kautta voimaantumiseen. Piirtämistoiminnassa syntyneet hyvät kokemukset voivat ulottaa lonkeronsa myös muun elämän alueelle toimien parhaimmillaan itseluottamuksen antajana ja yksilön vahvistajana. Kokemus, että ihminen kelpaa juuri sellaisena kuin on, vaikuttaa tutkimuksen perusteella olevan merkittävässä roolissa ryhmän jäsenille. ARKA PAIKKA -ryhmä on tukenut osallisuutta, tuonut haastatelluille voimaantumisen kokemuksia ja kokonaisuutena ollut hyvänä tukipilarina nuorten arjessa elämän nivelvaiheessa.

Kaikki haastatellut nuoret toivat esille tärkeänä kokemuksena ARKA PAIKKA -ryhmässä pääsyn julkisiin tiloihin ja ”ihmisten ilmoille”; pitämään näyttelyä, kertomaan ja näyttämään nuorelle itselleen tärkeää sanomaa julkisesti esiin. Julkisen esittämisen jatkuvuutta toivottiin tutkimuksessa. Taiteen julkinen tekeminen ja esillä oleminen on nimenomaan sellaista mitä useat syrjään jääneet nuoret eivät välttämättä muuten olisi kokeneet. Julkinen tekeminen ei ole ryhmän tarkoitus vaan bonus, lisäarvo, joka kuitenkin lisää ryhmässä toimimisen mielekkyyttä runsaasti, ja hyviä kokemuksia, mahdollisesti niitä voimauttavia kokemuksia. Näyttelyt ja muu julkinen esittäminen antaa ryhmän toiminnalle vahvan suunnan. “Taide voi tehdä kunniaa niille ihmisille, jotka sitä eivät muuten saa”, on todennut näyttelijä Niina Nurminen. (Känkänen 2013, 83).

Tutkimustulokseni mukaan keskeinen rooli ryhmässä pysymiseen on ollut ryhmän jäsenten välinen keskustelu ja tuki, vertaistuki. Fältin rooli ohjaajana on ollut erittäin tärkeässä asemassa ryhmän kannalta; Fält on omalla toiminnallaan pystynyt luomaan odotuksista vapaan tilan, jossa kuitenkin saadaan asioita aikaiseksi. Tilan, jossa jokainen saa olla oma itsensä, kuitenkin siten, että yksilötasolla eteenpäin menemistä tai kehitystä tapahtuu. Ryhmäkeskustelu on pystytty pitämään sellaisena, ettei se ole ärsyttänyt tai suuttanut ketään sillä tavoin, että se olisi ollut este osallistua ryhmään, vaan keskustelu on ollut voimauttavaa.

Keskeistä ryhmässä toimimisessa on tietenkin se, ettei kenenkään ole tarvinnut tehdä sitä yksin. Ryhmässä on saanut tukea muilta, kenties ajoittain yhtä epävarmoilta, yksinäisiltä tai aroilta ryhmäläisiltä. Yhdessä pärjäämisen henki on ollut vahvaa. Kaiken kaikkiaan ryhmä on ollut hyvä kokemus haastateltujen nuorten elämässä. Se on tuonut onnistumisen kokemuksia, osoittanut omien voimavarojen riittävyttä ja luonut sosiaalisia suhteita ryhmäläisten välille. Onnistuneet käytännöt sysäävät puolestaan liikkeelle uusia kokeiluja; muutos synnyttää muutosta (Känkänen 2013, 115).

Vuodet 2013-2015 on ollut hyvä alku työlle, joka innostaa nuoria jo nyt hieman enemmän itsenäiseen toimintaan; osa ryhmästä on hakeutunut vapaaehtoistyöhön, sekä työharjoitteluun ja opintoihin taide- ja sosiaalialoille. Osa on uskaltanut ulos asunnostaan vaikka vain päiväksi vuoden aikana. Tämä on erittäin tärkeää, sillä en ole tullut muuttamaan heidän elämäänsä tai kertomaan mikä on oikein ja mikä väärin. Heille haluan antaa ymmärryksen ja tarkastelun välineitä, joiden parissa tulee olla kärsivällinen. Hyvinvointi tarkoittaa mielestäni myös kykyä kohdata oma heikkous ja pahoinvointi. Taide tukee mielestäni sellaista kehitystä, antamatta valmiita vastauksia. On hienoa huomata, että nuoret uskaltavat hetkittäin näyttää myös haavoittuvuutensa ja tukea toisiaan siinä. (Emma Fält, henkilökohtainen tiedonanto 2014.)

Tutkimukseni lopputulos tuo tietoa ryhmään osallistuneille nuorille muiden kokemusmaailmasta ryhmässä, tutkimus on yksi tapa saada tietoa siitä miten muut ovat toiminnan kokeneet. Toivon ryhmän ohjaajan Emma Fältin saavan myös uutta näkökulmaani työhönsä tekstistäni. Myös toiminnan rahoittaja Itäinen Tanssin Aluekeskus (ITAK) on kiinnostunut rahoittamansa toiminnan vaikutuksista. Pohjois-Savon taidetoimikunta toimii vastaavanlaisen toiminnan rahoittajina ja tutkimukseni voi tuoda uutta tietoa

myös taidetoimikuntien virkamiehille. Lukuisat sosiaalialan työntekijät ja taiteilijat, mahdolliset aiheen parissa toimijat ympäri Suomen pystyvät toivottavasti samaistumaan tekstiini ja löytämään vahvistusta omille näkemyksilleen.

13.2 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Syvempään ymmärrykseen ARKA PAIKKA- ryhmän tapauksesta olisi tarvinnut vielä laajemman haastatteluaineiston. Myös heitä olisi ollut mielenkiintoista haastatella, jotka ovat syystä tai toisesta jääneet ryhmästä pois ja selvittää poisjäämisen keskeisimmät syyt. Onko ryhmästä poisjättäytyminen liittynyt menetelmään eli piirtämiseen? Ryhmään? Vai onko taustalla ollut henkilökohtaiset seikat? Tätä tutkimusta edellä mainitut kysymykset olisivat ohjanneet ehkä väärään suuntaan; nyt halusin keskittyä löytämään syitä, jotka nimenomaan ovat pitäneet osallistujia ryhmässä kiinni ja niitä asioita mitkä ovat tuoneet positiivisia kokemuksia ryhmässä toimimisesta.

Tutkimuksia siitä, miten erilaiset asiakkaat hyötyvät taiteen viemisestä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristöihin on tehty. Henkilökohtaisesti mietin kuitenkin taiteilijoiden kykyä, halua ja voimavaroja toimia hyvinvoinnin lähettiläinä? Tämä on taiteilijoille merkittävä työllistymismahdollisuus, yleensä työllistymismahdollisuudet taiteen kentällä ovat hyvin niukat. Kuka kiinnostuisi tutkimaan valtakunnallisesti taiteilijoiden kokemuksia hyvinvoinnin lähettiläinä? Taiteilijoiden kokemusten tutkimus vaatisi mielestäni perehtymistä saadaksemme tietoa siitä kuinka hyvinvoinnin ja taiteen liitolla oikein sujuu.

Taiteen ujuttamista sosiaalisten toimintaympäristöjen arkeen voitaisiin tutkimustulosten avulla myös tukea oikeista kohdista. On kuitenkin kyse toiminnasta, joka hyödyttää sekä taiteilijaa että asiakasta, sosiaalista toimintaympäristöä kokonaisvaltaisesti unohtamatta, mutta kohtaamispintaa täytyisi vielä tarkastella lähemmin tieteellisen tutkimuksen keinoin. Taiteen ja hyvinvoinnin liiton tutkimus voisi suurilta osin edesauttaa taiteen ja sosiaalisen liiton arkipäiväistymistä.

Bardy kommentoi artikkelissaan sitä miten järjetöntä on jättää marginaaliseen asemaan sellaisia tietämisen muotoja, jotka voivat auttaa kokonaisuuksien hahmottamista, ihmi-

sen itsensä tuntemista osana luontoa ja yhteiskuntaa ja jotka voivat asettaa moraaliln kannalta puhuttelevia ja kriittisiä kysymyksiä elämänarvoista, olennaisesta ja merkityksellisestä. (Bardy 1998, 6.)

14 POHDINTA

14.1 Opinnäytetyöprosessissa tutkimuksen pohjalta nousseita ajatuksia

Tekstiä kirjoittaessani minulla oli vaikeuksia tarkastella aihetta vain sosionomin kaukoputkella katsottuna, kuvataiteilija minussa ja kiinnostus taiteen vaikuttavuuteen puski väkisin läpi ja onhan minulla siitä tietysti omakohtaisia kokemuksiakin. Taide vaikuttaa, se on varmaa, mutta sen tutkiminen tieteellisin menetelmin on haasteellista.

Lähtökohtana tieteellisessä tutkimuksessa tulee olla se, ettei tutkimuskohteen valintaan saa määrätä mittaamisen helppous, vaan ensisijaisesti ilmiöiden tärkeys (Hirsjärvi & Hurme 1988, 7). Kuitenkin työtä tehdessä minulle valkeni se tosiasia, että tutkimukseni keskeiset aiheet voimaantuminen ja osallisuuden kokemukset ovat erittäin vaikeita tutkimusaiheita. Tutkimani ilmiöt ovat vaikeasti määriteltävissä teoreettisella tasolla, mutta myös hyvin vaikeasti sanoitettavia henkilökohtaisella tasolla. Mitä voimaantuminen tarkalleen ottaen on ja mitä kaikkea osallisuuden kokemus pitää sisällään, kuinka siitä voi kertoa tieteellisesti uskottavasti?

Koen opinnäytetyöni tärkeäksi ja tarttuaisin aiheeseen uudelleenkin vaikka tiedän aiheen olevan kaikessa moniulotteisuudessaan haastava. Toivon kuitenkin, että pääsen vielä joskus tutkimaan tätä aihetta tarkemmin, laajemmin ja syvemmin. Kyse on tärkeästä asiasta: taiteen kokemisesta ja sen eheyttävästä voimasta. Miten voi puolustaa menetelmiä ja asioita, jotka eivät ole suoraan rahassa mitattavia? Kuinka arvokas on yksittäisen ihmisen hyvä kokemus esim. piirtämistoiminnassa? Millä mittareilla hyvinvoinnin lisääntymisen voi mitata ja todeksi näyttää? Hyvät kokemukset taiteen ja itseilmaisun parissa voivat olla juuri ne merkityksellisimmät askelmat nuoren elämässä jatkaa eteen-

päin ja jaksaa alkaa tarttua asioihin ja kiinnostua omasta elämästään ja elämän merkityksestä.

Keskeiseksi kysymykseksi tätä aihetta tutkittaessa nousi myös se, kuka tätä tutkii eli millä tontilla seison? Taiteen ja tieteen välillä on perinteisesti ollut syvä kuilu, joka varmasti tulee kaventumaan tulevaisuudessa. Taiteen vaikuttavuuden tutkiminen tieteellisin menetelmin on nykytutkimuksen keinoin haaste. Karkeasti jaoteltuna taiteilijat tekevät ja tieteilijät tutkivat. Taiteen vaikuttavuudelle ei ole, eikä tarvitsekaan olla, mitareita. Taiteen vaikuttavuudesta ei silti ole epäilystäkään.

Haastatteluiden yhteydessä käydyt keskustelut saivat minut vakuuttuneeksi ARKA PAIKKA-ryhmän tarpeellisuudesta. Nuoret olivat kokeneet jotain sellaista, mitä muissa toimintaympäristöissä ei olisi ollut mahdollisuus kokea ja tämä ryhmätoiminta oli tullut heidän elämässään hyvään, oikeaan hetkeen ja tarpeeseen. Ryhmässä tapahtunut keskustelu nosti yksilötasollakin esille oivalluksia. *Tuo on just hyvä pointti* ja *Toi on kyllä kans kiinnostavaa* –kommentit siivittivät ryhmässä tehtyä haastattelua. Vertaiskeskusteluissa voi tulla esille seikkoja, joita nuori ei välttämättä ole itsessään tunnistanut tai tullut edes ajatelleeksi.

Sitten kun jälkikäteen kuulee mitä muut on kokeneet niin osaa silleen jälkikäteen ite arvostaa sitä mitä on tehny ja ”hetkinen, ehkä siinä olikin jotakin tommosta”.

Vaikkakin kulttuurin hyvinvointivaikutusten mittaaminen on tieteellisessä mielessä haastavaa niin Jumppanen ja Suutari toteavat katsauksessaan, ettei kulttuurilla ole hyvinvointivaikutuksia tutkineiden mukaan negatiivisia vaikutuksia (Jumppanen & Suutari 2013, 12). Kulttuurin terveyteen vaikuttavat seikat ovat monimutkaisia ja positiivisten vaikutusten taustalla olevat mekanismit ovat osin tuntemattomia.

14.2 Taide ja/tai sosiaalialan toimintaympäristöt

Markku Hyypän ja Hanna-Liisa Liikasen mukaan varhaislapsuuden kodin taide- ja kulttuurimyönteisyys vaikuttaa pysyvästi kulttuurikiinnostumiseen (Nummelin 2011, 2). Voidaan kai siis ajatella, että kulttuuriin kasvetaan sisään. Taidetta voi kuitenkin tehdä ilman, että siitä on minkäänlaista ennakkoaavistusta, mielestäni ARKA PAIKKA-ryhmän toiminta on hyvä osoitus tästä. Taide voi koskettaa tekijäänsä, sillä voi olla voimauttavia vaikutuksia ilman minkäänlaista aiempaa kokemusta taiteeseen ”kasvamista”. Tarvitaan lisää kohdennettumpaa tutkimusta taiteen tekemisen ja hyvinvoinnin lisääntymisen suhteesta.

Taide on vielä tänä päivänä jotain, jota täytyy erikseen viedä hankerahalla terveydenhuollon- ja sosiaalipuolen toimintaympäristöihin. Vaikka onhan taide ja kulttuuri niin itsestään selvä osa ihmisen hyvinvointia, että sen luulisi olevan myös itsestään selvä osa toimintaympäristöjä, siellä missä ihminen on heikoimmillaan; sairaaloissa, palveluiloissa, lastensuojelulaitoksissa ja vankiloissa. Näin ei kuitenkaan ole.

Taidetoiminnan sisällyttäminen suomalaiseen sosiaalihuollon palveluihin ei suurista suunnitelmista huolimatta ole toteutunut totea Hanna-Liisa Liikanen väitöskirjassaan 2002 (Liikanen 2002). Onko tilanne muuttunut vuoteen 2016 mennessä? Edelleenkin taide ei ole luonteva osa sosiaalialan toimintaympäristöjä. Tuleeko tilanne muuttumaan vuoteen 2030 mennessä? Uskoisin niin ja tämä on asia, joka on meistä itsestämme ja asenteistamme kiinni.

Vaikka taide ei itsessään muutakaan maailmaa, se voi vaikuttaa ihmisten tietoisuuteen, minkä jälkeen nämä ihmiset saattavat muuttaa maailmaa (Sava 2007, 111).

Käytin paljon voimavaroja tekstiä kirjoittaessani sen miettimiseen, että kumman tontilla seison? On haastavaa kirjoittaa taiteen tekemisestä hyvinvointitarkoituksessa silloin, kun ei itse toimi taiteen tekijänä. Tutkimuksessani taidetta ei lähtökohtaisesti tehdä hyvinvoinnin lähtökohdista vaan hyvinvoinnin lisääntyminen on taiteen tekemisen seuraus, josta halusin päästä jyvälle. Taiteen kentän sisällä on runsaasti *veteen piirrettyjä viivoja*, joita on vaikea ollut kunnioittaa kirjoittaessani tekstiä kuitenkin sosiaalialan

ammattilaisen näkökulmasta. On haastavaa kirjoittaa tekstiä tutkijan mahdollisimman neutraali näkökulma säilyttäen, samalla antaen ääni nuorille ja yrittää avata toimintaa myös taiteilija-ohjaajan näkökulmaa ja periaatteita kunnioittaen. Tarkastutin tekstini useaan otteeseen ryhmän ohjaaja Emma Fältillä, jolta sain paljon apua termien määrittelyyn ja hyviä mielipiteitä aiheeseen liittyen. Tästä avusta ja yhteistyöstä olen kiitollinen.

14.3 Ammatillinen kasvu

Oma ammatillinen kasvu tapahtui työtä tehdessä ajatuksia palloellen ja aiheesta keskustellen useiden kuukausien ajan. Tutkimukseni vahvisti näkemystäni siitä, että sosiaalialan ammattilaisen on hyvä hallita menetelmiä, jotka eivät perustu puhumiseen ja tapahtumista kertomiseen. Aina se puhua ”pälpättäminen” ei palvele asiakasta ja joskus asioille, tapahtumille tai tunteille ei vain ole sanoja olemassa tai ne jäävät jostain syystä sanomatta. Kuvataiteen menetelmien käyttöönotto erityisesti nuorten kanssa tehtävässä työssä voi olla hyvinkin vaikuttavaa, piirtämällä voi rakentaa sillan kahden ihmisen välille.

Opinnäytetyöprosessi on vahvistanut käsitystäni taidetoiminnan vaikuttavuudesta ja olen siitä kiitollinen. Opinnäytetyön tekeminen oli pitkä prosessi, joten minulla oli riittävästi aikaa pohtia tutkimustulostani ja aihetta yleisemmin. Olin sosionomi-opintoihin tullessa syksyllä 2012 päättänyt jättää taiteen taakseni, mutta jo ensimmäisessä työharjoittelussani asiakkaille teetettyjen piirtämistehtävien jälkeen oli minun myönnäyttävä aiheen edessä. Taiteella eri muodoissaan voi olla vahva paikka myös sosiaalialan työssä.

Opinnäytetyöni toi minulle vastauksia ARKA PAIKKA -toiminnan merkityksestä nuoren elämään. Tuntuu, että elämänpolun risteyskohtien valinnat ovat loppujen lopuksi hyvin pienestä kiinni nuoruusvuosina, elämän merkityksellisyyden kokemus ja tunne johonkin kuulumisesta on ensiarvoisen tärkeä. Yksilöhaastatteluissa saamani tieto on rehellistä ja paikkansapitävää, nuoret keskustelivat asiasta hyvin vilpittömästi ja puhtain sydämin. Uskon vakaasti, koska tutkimukseni aihe oli positiivinen, ettei kenelläkään ollut mitään syytä tuottaa epäluotettavia vastauksia. Toki mietin sitä, että olivatko nuoret todella niin tyytyväisiä toimintaan kuin mitä kertoivat, kiitollisuus ryhmää kohtaan tuli esille jokaisessa vastauksessa.

Tuskaisimmat hetket työni kanssa vietin siinä vaiheessa, kun yritin nostaa osallisuuden ja voimaantumisen kokemuksia esille aineistosta. Kaikki haastateltavat kertoivat olevansa vahvasti osa ryhmää, tuntevansa siis osallisuutta, mutta sen kuvaaminen ja esille nostaminen oli todella haasteellista minulle. Toivon, että aihetta tutkitaan laajemmin, jolloin siitä kirjoittaminen ja sen kuvaaminen helpottuu. Kiitos.

Kenties kulttuurin ja taiteen tärkein terveysvaikutus onkin se, että se antaa meille hyvän syyn elää (Jumppanen & Suutari 2013, 12).

LÄHTEET

Anti Festival i.a. Ohjelmisto 2014. Emma Fält ja Arka Paikka. Viitattu 6.11.2015.

<http://www.antifestival.com/2014/fin/ohjelmisto/?emma-falt-arka-paikka/>

Ahola, Sakari & Galli, Loretta 2010. Nuorten koulupudokkaiden ja heidän ohjaajiensa syrjäytymispuheen ulottuvuudet. Teoksessa Anu-Hanna Anttila, Kristiina Kuussaari & Tiina Puhakka (toim.) Ohipuhuttu nuoruus? Nuorten elinolotvuosikirja. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta Nuora. Helsinki: Yliopistopaino.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80119/6009360f-eeec-4da7-b1d0-1311124fed43.pdf?sequence=1>

Bardy, Marjatta. Ihmismieli –Panoraama – Kohdennuksia - Heijastus ja hiljaisuus. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Taide tiedon lähteenä. Stakes. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Emma Fält i.a.a. Bio, CV suomeksi. Viitattu 6.11.2015.

<https://emmafalt.files.wordpress.com/2011/11/cv2015-ef1.pdf>

Emma Fält i.a.b. Taiteilijaesittely. Viitattu 6.11.2015.

<http://emmafalt.net/>

Eskola, Jari 2007. 6-8? (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Viinamäki Leena & Saari Erkki (toim) 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Eskola, Jari & Suonranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2. Painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu; virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eskola, Katariina 1998. Taiteen merkityksellistämä elämä. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Taide tiedon lähteenä. Stakes. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Etsivä nuorisotyö i.a. Vinkkeli, Kuopio. Viitattu 20.2.2016.

<http://www.poli.fi/fi/kunnat/kuopio/etsiva-nuorisoty/>

- Fält, Emma 2014. Ohjaaja ARKA PAIKKA-ryhmä, Kuvataiteen maisteri (TaM). Henkilökohtainen tiedonanto 2014.
- Fält, Emma 2015. Ohjaaja ARKA PAIKKA-ryhmä, Kuvataiteen maisteri (TaM). Henkilökohtainen tiedonanto 11.12.2015.
- Fält, Emma 2016. Ohjaaja ARKA PAIKKA-ryhmä, Kuvataiteen maisteri (TaM). Henkilökohtainen tiedonanto 16.2.2016.
- Fält, Emma 2016. Ohjaaja ARKA PAIKKA-ryhmä, Kuvataiteen maisteri (TaM). Henkilökohtainen tiedonanto 25.3.2016
- Fält, Emma 2016. Ohjaaja ARKA PAIKKA-ryhmä, Kuvataiteen maisteri (TaM). Henkilökohtainen tiedonanto 6.4.2016.
- Hakala, T. Juha 2015. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa Raine Vali & Juhani Aaltola (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu; virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. 10. Painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 1988. Teemahaastattelu. 4. Painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Jumppanen, Aapo & Suutari, Timo 2013. Hyvinvointia kulttuurista – Esimerkkejä kulttuuritoimijoiden sekä sosiaali- ja terveyssektorin yhteistyöstä etelä-pohjanmaalla. Raportteja 100. Helsingin yliopisto. Helsinki: Ruralia instituutti. Viitattu 2.4.2016.
<http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja100.pdf>
- Keski-Suomen taidetoimikunta. Taide vaikuttaa! –selvitysraportti. Viitattu 6.11.2015.
https://www.thl.fi/documents/10531/126775/Taide_vaikuttaa_selvitysraportti.pdf
- Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Kurki, Leena 2005. Sosiokulttuurinen innostaminen yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Tomi Kiilakoski, Tuukka Tomperi & Marjo Vuorikoski (toim.). Kenen kasvatusta? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino.
- Kurki, Leena 2008. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Känkänen, Päivi 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa - kohti tilaa ja kokemuksia. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy

- Liikanen, Hanna-Liisa 2002. Taide kohtaa elämän- Arts in Hospital- hanke ja kulttuuri-toiminta itäsuomalaisen hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa. Helsingin yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos, sosiaalityö. Väitöskirja.
- Mattila, Heleena 2008. Voimaantumisen ydin. Sosiaali- ja terveysalalla toimivien ihmisten mahdollisuuksia voimaantua työssään. Kuopion yliopisto. Hoitotieteen laitos. Väitöskirja.
- Metsämuuronen, Jari 2001. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Metodologia- sarja 1.
- Metsämuuronen, Jari 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp oy.
- Mäkinen, Terhi 2015. Ovet auki maailmaan. Tehy (13), 13.10.2015, 14-19.
- Nummelin, Sanna 2011. Kulttuurin hyvinvointivaikutukset: onnea, elämyksiä, terveyttä. Tutkimuskatsauksia 1/2011. Kaupunkitutkimus ja -tietoyksikkö, Turun kaupunki.
https://kalenteri.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/tutkimuskatsauksia_2011-1.pdf
- Opetus- ja kulttuuriministeriö i.a. Kulttuuri hallitusohjelmassa. Viitattu 3.4.2016.
http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/kulttuuri_hallitusohjelmassa/?lang=fi
- Peltomäki, Kirsi 2007. Palveluksessanne: taiteilija, tutkija ja paikantunut valta. Teoksessa Risto Pitkänen (toim.): Taiteilija tutkijana, tutkija taitelijana. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 90. Jyväskylän yliopisto.
- Pietilä, Hanna 2007. ”Hyvää harjoitusta tulevaa varten”: nuorten kokemuksia nuorisotilaosallisuuden askelmilta. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Pro gradu-työ.
- Saarela-Kinnunen, Maria & Eskola, Jari 2015. Tapaus ja tutkimus = Tapaustutkimus? Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu; virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Saloviita, Timo 2015. Kokeellinen tapaustutkimus. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu; virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Sava, Inkeri 2007. Katsomme - näemmekö? Luovuudesta, taiteesta ja visuaalisesta kulttuurista. Juva: WS Bookwell Oy.
- Taiteen Edistämiskeskus i.a. Läänintaiteilijat. Viitattu 6.11.2015.
<http://www.taike.fi/fi/web/pohjois-savo/anniina-aunola>
- Taiteen Edistämiskeskus i.a.b. Lapin aluetoimipiste. Läänintaiteilija Matti Selin. Viitattu 27.3.2016.
<http://www.taike.fi/fi/web/lappi/matti-selin>
- THL i.a. Osallisuus. Viitattu 10.3.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys-erot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus#Mit%C3%A4%20tarkoitetaan?>
- Varto, Juha 2005. Koulun syytä etsimässä. Tiedon ja taidon erilaiset tehtävät kasvatuksessa. Teoksessa Tomi Kiilakoski, Tuukka Tomperi ja Marjo Vuorikoski (toim.): Kenen kasvatusta? Kriittinen pedagogiikka ja toisinkasvatuksen mahdollisuus. Tampere: Vastapaino.
- Vehviläinen, Jukka 2005. Rajatonta palvelua? -Nuorten osallisuushankkeen arvioinnin väliraportti. Opetushallitus. Helsinki: Hakapaino Oy 2005.
- Viikkosavo i.a. Viitattu 15.2.2016.
http://www.viikkosavo.fi/web/pdf/2014_37/VIS17P18.pdf
- Väänänen, Seppo 2007. Yhteisötaide käytäntönä ja osana opetussuunnitelmaa. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja. B: Selosteita ja opetusmateriaalia, 11. Joensuu.
- Väänänen, Seppo 2001. Yhteisö rakentaa ympäristöään. Yhteisötaiteen merkityksestä, prosessoinnista ja toimintojen ohjauksesta. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. Joensuu 2001. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja C: Tiedotteita 9.

Liite 1

HAASTATTELU

TILANNE ENNEN

Kuinka ohjauduit ryhmään?

Kuinka kauan olet ollut ryhmässä/toiminnassa mukana?

Olitko kiinnostunut piirtämisestä/taiteellisesta tekemisestä ennen ryhmään tulemistä (?)

TOIMINTA

Millaisena koet ryhmän?

Onko se sekalainen seurakunta, kavereita vai ystäviä?

Oletko kokenut olevasi osa ryhmää (?)

Kuinka tärkeä ryhmä on sinulle (?)

Millainen Emman rooli mielestäsi on ryhmässä?

Kokoonkutsuja? Ohjeiden antaja? Ohjaaja? Rinnalla kulkija? Ystävä?

Antoiko Emma palautetta tekemisestäsi?

Yksin tai yhdessä?

Mikä on ollut keskeisin tekijä, että olet halunnut olla ryhmässä mukana?

Kumpi on tärkeämpää?

Piirtäminen? Yhdessä oleminen?

Onko helpompaa piirtää vai puhua?

Millaisia kokemuksia olet saanut ryhmässä ja ryhmästä?

Onko toiminta vaikuttanut sinuun positiivisesti tai negatiivisesti?

Antoiko Emma palautetta tekemisestäsi?

yksin tai yhdessä?

Onko jotain mitä olisit halunnut tehdä toisin itse?

Olisitko toiminut ryhmän toiminnalta jotain muuta?

Jotain lisää?

Oletko saanut onnistumisen kokemuksia?

Onko toiminta ollut mukavaa ajanvietettä vai voimauttavaa tekemistä?

Valitse näistä kahdesta.

JÄLKEEN

Onko elämäntilanteesi muuttunut piirtämistoiminnan aikana/ansiosta?

Mikä on tilanne nyt?

Töissä?

Koulussa?

Missä?

Aiotko jatkaa vielä ryhmässä piirtämistä?

Liite 2

Kuva: Pekka Mäkinen/ ANTIFESTIVAL 2014

Kuva: Pekka Mäkinen/ ANTIFESTIVAL 2014

Kuva: Pekka Mäkinen/ ANTIFESTIVAL 2014

Kuva: Pekka Mäkinen/ANTIFESTIVAL 2014